

”Joskus on tuntunut, että olen
liian kovakourainen lasta
kohtaan”

Adoptioperheiden arki ja haasteet

Mika Lindén
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Yhteiskuntatieteiden laitos
Sosiaalityö
Joulukuu 2017

TURUN YLIOPISTO

Sosiaalitieteiden laitos / Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Mika Lindén: ” Joskus on tuntunut, että olen liian kovakourainen lasta kohtaan”
Adoptioperheiden arki ja haasteet

Tutkielma, 71 sivua, 2 liitettä.

Suomi

Joulukuu 2017

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check –järjestelmällä.

Tämän Pro gradututkielman aiheena on kansainvälisesti adoptoineet perheet ja perheiden kokemat haasteet. Keskityn erityisesti adoptiovanhempien jaksamiseen, lasten oireiluun ja siihen onko viranomaiset osanneet tarjota perheille heidän tarvitsemaansa apua. Tarkastelen myös kiintymyssuhdehäiriön vaikutusta perheiden arkeen ja lasten oireiluun koulussa sekä päiväkodissa.

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty Google Formsin avulla. Tutkimuksen kyselyn linkki lähetettiin sunnuntai iltana 24.9.2017 Adoptioperheiden Facebook-sivustolle. Muutamat vastaajat olivat jakaneet kyselynlinkkiä omissa verkostoissaan eteenpäin ja vuorokaudessa vastauksia tuli yli 100. Keskiiviikkona 27.9.2017 vastauksia oli tullut 142 kappaletta ja kysely päätettiin sulkea. Tämän jälkeen vastauksia alettiin analysoida ristiintaulukoinnin avulla.

Harva Suomeen adoption kautta päätynyt lapsi on viettänyt ensimmäiset kriittiset elinvuotensa turvallisen aikuisen hoivaamana. Tästä johtuen perheisiin tulevat lapset ovat taustaltaan samankaltaisia kuin perheisiin sijoitetut suomalaiset lapset. Perinteisesti sosiaalityö ei ole ollut Suomessa kiinnostunut adoptiosta. Kansainvälisesti adoptoiduilla ja suomalaisilla sijoitetuilla lapsilla on hyvin samankaltaisia tuen tarpeita. Adoptioperheiden kannalta merkittävää on, että adoptio-osaaminen ei kuulu sosiaaliviranomaisten tai terveydenhuollon ammattilaisten koulutusohjelmaan. Myöskään tietämys lapsen kiintymyssuhdehäiriön merkityksestä lapsen kehitykseen ja perheiden arkeen ei ole itsestään selvää.

Asiasanat: Kansainvälinen adoptio, adoptiolapsi, adoptioperheet ja adoptiovanhemmat

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
2. ADOPTIO JA SEN HISTORIAA	4
2.1 ADOPTIOTOIMINNAN KANSAINVÄLISTYMINEN	4
2.2 KANSAINVÄLINEN ADOPTIO JA SEN ERITYISPIIRTEET	5
2.3 KANSAINVÄLINEN ADOPTIOPROSESSI SUOMESSA	6
2.4 SUOMEN ADOPTIOLAINSÄÄDÄNTÖ	8
3. ADOPTIOPERHEET JA KIINTYMISSUHDEHÄIRIÖT	9
3.1. LASTEN KIINTYMYSSUHDE	10
3.2 KIINTYMYSSUHDEMALLIT	11
3.3 KIINTYMYSSUHTEEN HÄIRIINTYMISTÄ AIHEUTTAVAT TEKIJÄT	12
3.4 ADOPTIOLASTEN KIINTYMYSSUHDEHÄIRIÖT	13
3.5 KIINTYMYSSUHDEHÄIRIÖN YHTEYS LAPSEN TUNNESÄÄTELYN HÄIRIÖIHIN	15
4. KANSAINVÄLISESTI ADOPTOIDUN LAPSEN PSYKKISEN KEHITYS JA VANHEMPIEN KOKEMAT HAASTEET	17
4.1. IDENTITEETTI JA MINÄKUVA	18
4.2. ADOPTIOLASTEN KOGNITIIVISET TAIDOT SEKÄ PUUTTEET	20
4.3. ADOPTIOVANHEMPIEN PARISUHTEEN HAASTEET	21
4.4. ADOPTIOVANHEMPIEN KOKEMAT ERITYISHAASTEET	23
5. TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	25
5.1. TUTKIMUSONGELMA	25
5.2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN EETTISYYS	26
5.3. KYSELYLOMAKKEEN RAKENNE	28
5.4. AINEISTON ANALYYSIMENETELMÄ	29
5.5. AINEISTO	30
6. TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
6.1. VANHEMPIEN KOKEMA KIINTYMYKSensä LAPSEENSA	32

6.2. LAPSEN OSOITTAMA KIINTYMYS VANHEMPIAAN KOHTAAN	35
6.3. ADOPTIOLASTEN OIREILU	37
6.4. ADOPTIOLASTEN KOKEMAT VAIKEUDET KOULUSSA JA PÄIVÄKODISSA 39	
6.5. VANHEMPIEN OMAT KOKEMUKSET JAKSAMISESTAAN ADOPTIO- VANHEMPANA	42
6.6. VANHEMMAT HAKEMASSA APUA LAPSELLEEN	46
6.7. ADOPTIOVANHEMMILLE TARJOTTU APU PERHEESEEN LIITTYVISSÄ ASIOISSA	51
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	55
LÄHTEET:	60
LIITEET	66

1. JOHDANTO

Suurin osa Suomen adoptioista on kansainvälisiä. Maailmanlaajuisesti on arvioitu, että kansainvälisen adoption kautta muuttaa n. 40 000 lasta maasta toiseen. Kansainvälinen adoptio katsotaan yhdeksi maahanmuuton lisääntyneeksi muodoksi. Ruohion mukaan kansainvälisessä adoptiossa tulee näkyville maailman epätasa-arvoisuus, sillä köyhän etelän lapsia adoptoidaan rikkaisiin länsimaihin (Ruohio 2009, 7.). Högbäckan mukaan taas kansainvälisessä adoptiossa ylitetään sukulaisuuden, yhteiskuntaluokan, etnisyyden sekä kansainvälisten maiden rajoja. Lapsen liikkuvat yleensä etelästä pohjoiseen sekä idästä länteen. (Högbäck 2009, 163.)

Suomessa adoptiolapsia on tutkittu lähinnä adoptiolasten sopeutumisen näkökulmasta Ruohion tutkimuksessa, joka tarkasteli kansainvälisesti adoptoitujen identifioitumista suomalaisuuden ja synnyinmaan välillä. (Ruohio 2009, 8.). Parhailaan on tekeillä laaja tutkimushanke Suomeen ulkomailta adoptoitujen fyysisestä ja psyykkisestä terveydentilasta ja sopeutumisesta Suomen oloihin. Tämän Pro gradu tutkimuksen tavoitteena on parantaa terveydenhuollon ja sosiaalitoimen ammattilaisten osaamista adoptiolasten erityistarpeiden, kuten käytöshäiriöiden, levottomuuden ja oppimishäiriöiden kohtaamisessa. Tutkimuksen tuloksia esitän myöhemmin tässä työssä.

Adoptiota on Suomessa tutkittu, mutta ei sosiaalityön näkökulmasta. Terveydenhuollon puolella viimeisin iso tutkimushanke -tutkimus oli FinAdo (Finnish Adoption Study), joka käynnistyi vuonna 2007. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää ja parantaa Suomeen ulkomailta adoptoitujen lasten fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on selvittänyt muun muassa nuorisoriikollisuutta ja tutkinut adoptiolasten osuutta nuorisoriikollisista sekä adoptiotaustan vaikutusta rikolliseen käyttäytymiseen. (Honkatukia 2006, 78.)

Eriksson kirjoitti vuonna 2014 Sosiaalityön tutkimuksen seuran kolumnissa *Sosiaalitieteellistä adoptiotutkimusta paikantamassa*, että adoptio on sosiaalityöntekijöille tuntematon niin käytännössä kuin tutkimuksenkin tasolla. Tämän vuoksi sosiaalityöntekijöiden suhtautuminen adoptioon tapahtuu hänen mukaansa sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaisella tasolla, omien kokemusten kautta. Eriksson näkee tähän syynä, että Suomessa adoptio-osaaminen ja -tieto,

eivät ole kehittyneet yhdessä muun sosiaalityön ja lastensuojelun osaamisen kehityksen kanssa. (Eriksson, 2014.)

Vantti uskoo adoption olevan viranomaisille tuntematonta, koska adoptiota pidetään niin vaikeana ja vaiettuna asiana. Vantin mukaan nykypäivän keskustelukulttuurissa on edelleen helpompaa piilottaa asia, kuin ottaa se avoimeen käsittelyyn. Hänen mukaansa lastensuojelussa vielä 1960- ja 1970-luvuilla on adoptiojärjestelmään kuulunut ”salailu ja reaalityö kieltäminen”. Käytännössä tämä on tarkoittanut, että luovuttaja äitiä on suojeltu leimatuksi tulemiselta ja adoptioerhettä lapsettomuuden häpeältä. Hänen mukaansa 1980-luvulla adoptioon alkoi tulla avoimuutta, mutta salailun kulttuuria on jatkettu senkin jälkeen. (Vantti 2015, 5-7.)

Ericsson toteaa myös, että Suomessa adoptio nähdään ratkaisuna lapsettomuuteen ja kansainvälisenä lastensuojeluna. Tämän vuoksi hänen mukaansa adoptioita ei ole lainsäädännöllisesti Suomessa kytketty lastensuojeluun. Hänen mukaansa Adoptioon liittyvän tiedontuotannon vähyys meillä johtuu adoptioiden vähäisestä määrästä ja siitä, että Suomi on enemmän profiloitunut kansainvälisissä adoptioissa. (Eriksson 2014.)

Mäkipää toteaa Valtakunnallisen adoptio-osaamisen hyvät käytännöt, eli Vahke-hankkeen loppuraportissa, että monella ammattilaisilla jotka kohtaavat työssään adoptiolapsia ja heidän vahenpiaan on olemassa pohjatietoa, jolle avun tarjoaminen adoptoiduille ja heidän perheilleen voidaan perustaa. Hän näkee kuitenkin ongelmana sen, että tietoa ei osata käyttää, koska perheiden avuntarvetta ei tunnisteta. Hänen mukaansa monella terveydenhoitajalla, sosionomilla, lastentarhanopettajalla ja opettajalla olisi osaamista ja tietoa varhaisesta kiintymyssuhteesta ja kiintymyssuhdeteoriasta, mutta ei valitettavasti aina kykyä yhdistää näitä tavallisesti vastasyntyneisiin ja varhaiseen vuorovaikutukseen liittyviä asioita adoptiolapsiin ja heidän perheisiinsä. Sama riskin on psykiatrialla. Ammattilaisten osaaminen ei aina kytkeydy Mäkipään mukaan adoptoitujen ja adoptioerheiden erityisiin elämäntilanteisiin. (Mäkipää 2009, 21.)

Tämän vuoksi onkin mielenkiintoista, että Suomessa sosiaalityö ei ole kiinnostunut adoptiosta, vaikka samanaikaisesti moni muu tieteenala on. Etenkin kun huomioidaan, että Suomeen

tulevat adoptiolapset ovat usein myös jo ohittaneet taaperoiän, ja he ovat usein erityisen tuen ja hoidon tarpeessa. Ericssonin mukaan harva Suomeen tullut adoptiolapsi on viettänyt ensimmäiset kriittiset elinvuotensa turvallisen aikuisen hoivaamana. Tämän suoksi suomalaisiin perheisiin tulevat lapset ovat taustaltaan samankaltaisia kuin perheisiin sijoitetut suomalaiset lapset. Kansainvälisesti adoptoiduilla ja suomalaisilla sijoitetuilla lapsilla on Ericssonin mukaan hyvin samankaltaisia tuen tarpeita. (Eriksson, 2014.)

Erikssonin mukaan adoptiotutkimuksella olisi paljon annettavaa lastensuojelututkimukselle ja perhetutkimukselle. Myös adoption parissa tehtävä sosiaalityö antaisi hänen mukaansa sosiaalityön käytännöille ja prosesseihin liittyvään tutkimukseen uutta tietoa. (Eriksson, 2014.)

Teoksessaan *Adoptiossa mikään ei ole varmaa ennen kuin lapsen saa syliinsä* Eriksson toteaa, että sosiaalityössä adoptiolapsi nähdään usein ainoana asiakkaana. Vanhempien näkökulma adoptioon on jäänyt vaille huomiota, koska kaiken adoptiotyön johtava periaate on lapsen etu. Lapsen etua valvotaan, ja adoptiovanhemmat nähdään adoptioprosessin palveluiden käyttäjinä. Toinen syy, miksei ettei adoptiovanhempia nähdä asiakasryhmänä samalla tavalla yhteiskunnallista valtaa vailla olevina, kuten muita sosiaalipalvelukujen asiakasryhmään, johtuu hänen mukaansa usein adoptiovanhempien korkeasta koulutustasosta, sosiaalisesta asemasta tai taloudellisista resursseista. Samanaikaisesti he ovat voimattomia omassa tilanteessaan, koska eivät voi hankkia toivomaansa perhettä. (Eriksson 2009, 46.)

Tämän Pro gradututkielman aiheena on kansainvälisesti adoptoineet perheet ja perheiden kokemat haasteet. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, tarvitsevatko kansainvälisesti lapsen adoptoineet perheet viranomaisten apua ja osaavatko viranomaiset havaita perheiden avun tarpeen? Tutkielma etenee teorian kautta tuloksiin ja johtopäätöksiin. Ensimmäisessä luvussa käydään adoptiota läpi yleisesti ja toisessa luvussa syvennyttään adoptioperheiden kohtaamiin haasteisiin. Neljännessä luvussa käydään läpi adoptiolasten psyykkisen kehityksen haasteita ja niiden vaikutusta perheiden arkeen. Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat esitellään viidennessä luvussa ja tulokset esitetään lopuksi kuudennessa luvussa.

2. ADOPTIO JA SEN HISTORIAA

Ilmiönä adoptio on verrattain vanha, sillä jo antiikin Kreikassa on löydettävissä viitteitä adoption käyttämisestä. (Sukula 2009, 17.) Myös antiikinajan Roomassa sekä Lähi-Idän alueella ja hindukulttuureissa käytettiin adoptiota. Tuolloin adoptiota käytettiin henkilökohtaisen omaisuuden tai aseman periytymiseksi, ja sen kohteena oli saman perheen tai sosiaaliluokan miespuolinen edustaja. Iällä ei ollut merkitystä. Adoptiolla oli muutenkin erilainen merkitys tuolloin. Lähinnä tuon ajan yhteiskunnissa adoptiota koskeva säätely liittyi yhteiskuntaryhmiin, joilla oli omaisuutta tai valtaa. Tällä pyrittiin varmistamaan omistus- ja valtasuhteiden jatkuvuus. Roomalainen lainsäädäntö on vaikuttanut eurooppalaiseen adoptiota koskevaan lainsäädäntöön etenkin 1200-luvulta lähtien. (Parviainen 2003, 16.) Adoptio tuli osaksi lainsäädäntöä Euroopassa vasta Ranskan vallankumouksen ja sitä seuranneiden tapahtumien yhteydessä. (Parviainen 2003, 17.)

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen lasten adoptointi tuli virallisesti mahdolliseksi monissa Euroopan maissa. Lasten adoptointia koskevat säädökset tulivat lakiin Ruotsissa ja Norjassa vuonna 1917, Ranskassa ja Tanskassa vuonna 1923, Suomessa vuonna 1925 sekä Englannissa ja Neuvostoliitossa 1926. Tämä oli valtioiden reaktio sodan seurauksena kasvaneisiin orpo- ja siirtolaistenlasten määriin. Tämän taustan vuoksi adoptio muuttui yksityisluonteisesta toimenpiteestä yhteiskunnalliseksi sääteleyksi ja siihen tuli hyväntekeväisyyden piirteitä. (Parviainen 2003, 19.)

2.1 ADOPTIOTOIMINNAN KANSAINVÄLISTYMINEN

Kansainvälinen adoptio nousi esiin ajatuksen tasolla ensimmäisen maailmansodan yhteydessä. Vasta toinen maailmansota aiheutti varsinaisen adoptiotoiminnan käynnistymisen. Saksasta, Japanista, Italiasta ja Kreikasta adoptoitiin sodan seurauksena orvoksi jääneitä lapsia Yhdysvaltoihin. Myös kansainväliset järjestöt toimivat sodassa erilleen joutuneiden perheiden yhdistämisissä. Useat maat käynnistivät orvoiksi ja perheistään erilleen jääneiden lasten auttamiseksi omia kansallisia ohjelmiaan. Myös myöhempien sotien seurauksena lapsia on adoptoitu etenkin Yhdysvaltoihin. (Parviainen 2003, 21.)

Adoptiotoiminnan kansainvälistymisen taustalla vaikutti hyväntekeväisyyden lisäksi tarve auttaa lapsettomuudesta kärsiviä perheitä. Perheet, jotka kärsivät lapsettomuudesta ja halusivat lapsia, eivät enää 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla länsimaissa juurikaan saaneet adoptoitavaksi terveitä vauvoja. 1960-luvulta alkaen lapsia alettiin adoptoida myös muista kuin sotien runtelemista maista. Lasten luovuttajamaita oli muun muassa Suomi. Adoptiotoiminta ei ollut millään lailla säädeltyä sen enempää luovuttaja- kuin vastaanottajamaissa. Lapsia hankittiin välittäjien kautta maksua vastaan tai haettiin henkilökohtaisesti. Tästä seurasi ongelmia, eikä tämä ollut aina lasten kotimaan lainsäädännön mukaista. Yhdistyneet kansakunnat (YK) on laatineet monia adoptioon liittyviä mietintöjä sekä sopimuksia adoptiotoiminnan kansainvälistymisen ja siihen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi kansainvälisen yhteistyön puitteissa. (Parviainen 2003, 22.)

2.2 KANSAINVÄLINEN ADOPTIO JA SEN ERITYISPIIRTEET

Suurin osa Suomen adoptioista on kansainvälisiä. Arvioiden mukaan kansainvälisen adoption kautta muuttaa vuosittain n. 40 000 lasta maasta toiseen (Parviainen 2003, 22.). Kansainvälinen adoptio katsotaan yhdeksi maahanmuuton lisääntyneeksi muodoksi. Ruohion mukaan kansainvälisessä adoptiossa tulee näkyville maailman epätasa-arvoisuus (Ruohio 2009, 7), kun köyhän etelän lapsia adoptoidaan rikkaisiin länsimaihin. Högbackan mukaan taas kansainvälisessä adoptiossa ylitetään sukulaisuuden, yhteiskuntaluokan, etnisyyden sekä kansainvälisten maiden rajoja. Lapsen liikkuvat yleensä etelästä pohjoiseen sekä idästä länteen. (Högbacka 2009, 163.)

Kaikille orvoille ja adoptioon annettaville lapsille ei löydy kotia omasta maasta ja he päätyvät kansainvälisen adoption kautta ulkomaille. Joissain maissa syy luovuttaa lapsia adoptioon ei ole köyhyys vaan sosiaaliset ongelmat. Tällaisia maita ovat Venäjä ja monet Itä-Euroopan maat, joissa biologisten vanhempien päihteidenkäyttö sekä mielenterveyden ongelmat ovat iso ongelma. (Ruohio 2009, 7.)

Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna suurin osa kansainvälisesti adoptoiduista on nykyään Kiinasta, Venäjältä, Guatemalasta ja Etelä-Koreasta. Kansainvälinen adoptio ei ole ensisijainen

vaihtoehto orvoille tai adoptioon luovutetuille lapsille. Ensisijainen vaihtoehto on löytää koti synnyinmaasta ja vasta sen epäonnistuttua voidaan harkita luovutusta kansainväliseen adoptioon. Kaikissa niissä maissa, joissa on paljon lastenkoteja, ei ole lain mukaan mahdollista adoptoida kansainvälisesti. (Ruohio 2009, 7.)

Ensimmäiset Suomeen adoptoidut lapset olivat kotoisin Intiasta, Etiopiasta ja Kolumbiasta. 2000-luvulla lapsia on tullut eniten Kiinasta, Etelä-Afrikasta, Thaimaasta sekä Venäjältä. Enimmillään Suomeen tuli vuodessa ulkomailta yli 300 lasta, mutta nyt määrä on laskenut noin 200 lapseen. Syynä tähän on luovuttajamaiden tiukentunut lainsäädäntö adoptioon liittyen sekä kotimaan adoptioiden yleistyminen. Samanaikaisesti adoptiohakijoiden määrä on pysynyt suurena ja hieman jopa kasvanut. Tämä kysynnän ja tarjonnan epätasapaino on pidentänyt adoptioprosessia jopa viiteen vuoteen. (Ruohio 2009, 7.)

2.3 KANSAINVÄLINEN ADOPTIOPROSESSI SUOMESSA

Suomessa kansainvälistä adoptiota säätelee Laki lapseksiottamisesta (20.1.2012/22), jossa pääpaino on lapsen edussa. Lain mukaan Suomessa asuvan ja ulkomailta lapsen adoptoivan tulee saada adoptiopalvelua, adoptioeuvontaa ja adoptiolupa. Adoptiopalvelua voi hakea kolmelta adoptiolautakunnan hyväksymältä palveluntarjoajalta. Näitä palveluntarjoajia ovat Suomessa Pelastakaa Lapset ry, Interpedia ja Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Palveluntarjoajien tehtävä on yhdistää kotia tarvitseva lapsi ja adoptiohakijat. Adoptiolautakunnan tulee hyväksyä myös palveluntarjoajien ulkomaiset yhteistyökumppanit. (Ruohio 2009, 10.)

Adoptioeuvonnan lopputuloksena hakijoista tehdään kotiselvitys. Tähän selvitykseen kootaan monipuolisesti kaikki tiedot hakijoista tai hakijasta. Lapsen ja vanhemman välinen ikäero ei saisi ylittää 40–45 vuotta. (Sukula 2009, 25) Selvitystä varten kartoitetaan tarkasti hakijan sosioekonominen ja terveydellinen tilanne. Kotiselvityksestä tulee selvittää myös hakijoiden suhteet omaisiinsa ja heidän suhtautuminen kansainväliseen adoptioon. Kotiselvitys on perusta adoptioluvalle. (Ruohio 2009, 10-11.)

Adoptiolupaa anotaan adoptiolautakunnalta. Adoptiolupa on voimassa kaksi vuotta ja jos adoptioprosessi venyy, voidaan lupaa pidentää. Kun adoptiolupa on saatu Suomesta, hakemuspaperit voidaan lähettää kohdemaahan odottamaan lapsiesitystä. Kohdemaata valitaan palveluntarjoajan kanssa, ja valintaan vaikuttavat hakijoiden tai hakijan toiveet sekä kohdemaan asettamat vaatimukset hakijoille. Kohdemaan vaatimuksia hakijoille voivat olla mm. tietty varallisuus, todistettu lapsettomuus, ”täydellinen” terveys tai kristillinen vakaumus. (Ruohio 2009, 11.)

Lapsiesitys, eli tieto adoptiohakijoille nimetystä lapsesta tulee ensin palveluntarjoajalle, joka välittää tiedot eteenpäin hakijoille tai hakijalla. Päätöksen lapsen sijoittamisesta tiettyyn perheeseen tekevät lapsen syntymämaan viranomaiset. Hakijat tai hakija tekevät päätöksen siitä, hyväksyvätkö he lapsen hänen asiakirjojensa perusteella. Tämän he matkustavat hakemaan lasta. Matkan kesto riippuu maasta, mutta se voi kestää muutamista viikoista noin vuoteen. Matkan aikana perhettä avustaa paikallinen yhteyshenkilö, paikalliset viranomaiset tai palveluntarjoajan henkilökunta riippuen kohdemaan käytännöistä. (Sukula 2009, 25.)

Adoptioneuvontaan kuuluu raportointi, jonka kesto vaihtelee lapsen syntymämaan viranomaisten asetusten mukaan muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Raportoinnin aikana lähetetään keskimäärin 2-6 seurantaraporttia, jotka tehdään sosiaalityöntekijöiden kotikäyntien perusteella. Voidaan myös edellyttää, että adoptiovanhemmat toimittavat itse raportteja, joiden tarkoituksena on välittää tietoa lapsen sopeutumisesta uuteen kotimaahan. Adoption vahvistamisen jälkeen on mahdollista hakeutua adoption jälkipalveluun, jolla käytännössä tarkoitetaan adoptioon liittyvien tietojen selvittämistä tai ”juurimatkojen” tekemistä lapsen syntymämaahan. (Sukula 2009, 26.)

Adoptioprosessi maksaa noin 5 500 – 17 000 euroa. Summa vaihtelee prosessin keston, kohdemaan sekä hoito- ja hallintomaksujen mukaan. Summaan on laskettu mukaan hakumatka, josta muodostuu usein suurin yksittäinen menoerä. Kela myöntää adoptiotukea kertaluonteisena ja verottomana, ja tuen suuruus riippuu kohdemaasta. Lisäksi adoptiovanhemmat voivat hakea perhe-etuuksia, kuten vanhempainpäivärahaa ja lastenhoitotukea. Adoptiovanhemmat eivät ole oikeutettuja äitiyspäivärahaan, mutta he voivat saada pidetyn vanhempainrahakauden. Itsenäisesti adoptoiva adoptiovanhempi ei kuitenkaan ole oikeutettu Kelan tukiin adoptoidessaan itsenäisesti. (Ruohio 2009, 11.)

2.4 SUOMEN ADOPTIOLAINSÄÄDÄNTÖ

Kansainvälistä adoptiota pyritään ohjaamaan valtioiden välisillä sekä kansainvälisillä sopimuksilla. Tärkein sopimus kansainvälisen adoption kannalta on Haagin sopimus vuodelta 1993. Tämä sopimus lähtee lapsen edusta. Haagin sopimuksen mukaan lapselle pyritään löytämään ensin koti kotimaasta ja vasta sen jälkeen kysymykseen tulee kansainvälinen adoptio. Lisäksi sopimus määrittelee roolin jokaisen maan omalle keskusviranomaiselle. Suomessa tätä viranomaisen virkaa hoitaa adoptiolautakunta joka toimii sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön alaisuudessa. (Ruohio 2009, 9-10.)

Suomen oma adoptiotoimintaa säätelevä adoptiolaki tuli voimaan 1.7.2012. Uuden lain tavoitteena lasten edun edistäminen adoptioasioissa. Tämän lisäksi on tavoitteena yhdenmukaistaa adoptioprosessia kansainvälisissä ja kotimaisissa adoptioissa. Yksi keskeinen tavoite on myös estää itsenäisen adoption aiheuttamia riskejä sekä kehittää adoptioasioiden hallintoa. (Timonen 2013, 12-13.)

Lain mukaan adoptiohakijan tulee olla vähintään 25-vuotias. Adoptiovanhempien tulee kyetä turvaamaan lapselle riittävä huolenpito, kasvatusta ja elatus vähintään lapsen itsenäistymiseen asti. Vanhempien tulee myös kyetä huolehtimaan lapsesta täysi-ikäiseksi, ja he ovat velvollisia vielä tämän jälkeen tukemaan lasta varhaisessa aikuisiässä. Ikäero lapsen ja vanhemman välillä tulee olla vähintään 18 ja enintään 45 vuotta. (Timonen 2013, 26.)

Kansainvälisessä adoptiossa henkilön, jonka asuinpaikka on Suomessa ja joka haluaa adoptoida lapsen ulkomailta, on saatava adoptioeuvontaa, kansainvälistä adoptiopalvelua ja adoptiolautakunnasta adoptiolupa. Adoptiolasta toivovan oikeus tulla arvioituksi toteutuu adoptioeuvonnassa. Arviointia tapahtuu lisäksi adoptiolautakunnassa, kun lautakunta käsittelee adoptiohakemusta, sekä kansainvälisessä adoptiopalvelussa, kun pohditaan konkreettisen adoptiohakemuksen lähettämistä ulkomaisille kontakteille. Ulkomailta viranomaiset arvioivat vielä adoptiohakijan soveltuvuutta vanhemmaksi tietyille kotia tarvitsevalle adoptiolapselle. (Timonen 2013, 117.)

3. ADOPTIOPERHEET JA KIINTYMISSUHDEHÄIRIÖT

Adoptioperheiden keskeinen dilemma on, miten suljettuun perheyhteisyyteen mahtuu ajatus kahdesta perheestä, kaksista vanhemmista. Adoptiossa perhe ottaa omakseen tuntemattoman lapsen. Perheeseen tuleva vieras on erittäin toivottu ja usein häntä on odotettu jo pitkään. Toivotustakin vieraasta on tehtävä oma, perheeseen kuuluva perheen jäsen, vaikka lapsi onkin alun perin syntynyt toiseen perheeseen tai toiselle äidille. (Högbacka 2009, 162.)

Högbackan tutkimuksessa tuoreet vanhemmat olivat kiintyneet nopeasti lapseensa. Kiintymys oli tapahtunut lapseen ensi silmäyksellä. Ilon ja onnen keskellä tuoreita vanhempia oli Högbackan tutkimuksessa vaivannut huoli vanhempien ja lapsen suhteesta tulevaisuudessa. Tavallisesti tämä suhde on luonnollinen ja välttämätön seuraus lapsen ja vanhempiensa välillä, mutta ajatus siitä, että kuka tahansa lapsi voi tulla adoptiovanhemmille lapseksi, koettiin häiritsevänä. Vanhemmat käyttävätkin erilaisia keinoja luodakseen kohtalon tunteen ja normaalin tunnesiteen itsensä ja lapsen välille. Ylipäänsä tapana on usein etsiä jotain merkkejä siitä, että tämä lapsi oli tarkoitettu juuri heille. Yksi keino oli ajatella, että tämä lapsi oli tarkoitettu juuri heille, tai he yrittivät löytää samankaltaisuuksia itsensä ja lapsen välillä. (Högbacka 2008, 325.)

Vaikka vanhemmat yrittävätkin löytää samankaltaisuuksia itsensä ja lapsen väliltä, vedota retorisesti sekä symbolisesti kohtaloon ja enteisiin luodakseen väistämättömän sekä luonnollisen yhteyden lapsensa ja itsensä välille, kiintymyssuhteen luominen vie aikaa (Högbacka 2009, 168-169.). Joskus kiintymyssuhteen luominen adoptoituun lapseen vie enemmän aikaa kuin adoptiovanhemmat ovat odottaneet. Tämä saattaa johtua siitä, että lapsi on emotionaalisesti nuorempi kuin hänen fyysinen ikänsä antaa ymmärtää. Jos lapsi on vauvaikäistä vanhempi adoptoitaessa, täytyy adoptiovanhempien käyttää enemmän aikaa kiintymyssuhteen luomiseen. Samanaikaisesti vanhemmat saattavat itse miettiä mielissään, pitääkö lapsi heistä, ovatko he väärät vanhemmat tälle lapselle, tai sitten he eivät luota itseensä ja alkavat miettiä, onko tämä kaikki vain jatkoa heidän surulleen lapsettomuudesta. (Gray 2012, 22-23.)

3.1. LASTEN KIINTYMYSSUHDE

Kiintymyssuhdeteorian oppi - isäksi voi kutsua Englantilaisista psykiatria John Bowlbyä, joka julkaisi vuonna 1951 tutkimuksen lapsen persoonan kehitystä haittaavista tekijöistä. Hänen tutkimuksensa *The monograph Maternal Care and Mental Health*-käsitteli pieniä lapsia, jotka joutuvat eroon heille läheisistä ja rakkaista ihmisistä. Tästä alkoi kiintymyssuhteen tutkimus ja ymmärrys lapsen varhaisten vuorovaikutussuhteiden merkityksestä. Tuohon aikaan yleinen käsitys oli, että lapsi kiintyy äitiinsä, koska tämä ruokkii häntä. Bowlby perehtyi Konrad Lorenzin 1935 julkaisemaan tutkimukseen, jossa Lorenz oli havainnoinut eläinten kiintymistä äitihahmoonsa. Lorenz oli havainnut, että joillakin eläimillä kiintyminen tapahtui myös ilman ruokaa. Tämän hän oli todennut tutkiessaan ankanpoikasia, joiden vanhemmat eivät ruokkineet heitä, vaan poikaset pyydystivät itse hyönteisiä (alkuperäinen lähde?). Bowlby sai lisää tukea havainnoilleen Harry Harlowin tutkimuksesta, jossa hän teki reesusapinoille. Tutkimuksessaan Harlow havaitsi apinan poikasten kiintyvän äitihahmoon, joilta nämä saivat tuntoon perustuvaa lohtua. Tutkimuksessa apinan poikasilla oli kaksi eri nukkea äitihahmona. Toinen nukeista oli kova ja antoi ruokaa ja toinen oli pehmeä. Tuon ajan kiintymyssuhdeteorian vastaisesti poikaset kiintyivät nukkeen joka ei antanut ruokaa, vaan oli pehmeä ja tuntui poikasista lohduttavammalta. (Bowlby 1988, 21-26.)

Bowlbyn mukaan lapsi kiintyy aikuisiin, jotka hoivaavat häntä. Kiintymys viittaa tunnesiteeseen, joka muodostuu lapsen ja henkilön välille, jota lapsi pitää turvallisimpana. Lapsi turvautuu pelon tai hädän hetkellä tähän luotettavimpaan aikuiseen. Bowlbyn mukaan kiintymyssuhdekäyttäytyminen on lapsen käyttäytymistä, jolla hän yrittää saada vanhemman pysymään hänen luonaan uusissa, lapselle vieraisissa tilanteissa. Jos vanhempi on lähdössä ja lapsi jäämässä ilman vanhempansa tällaiseen tilanteeseen, pyrkii lapsi kaikin keinoin vaikuttamaan, että hänen vanhempansa ei tekisi näin. Hänen mukaansa kiintymyskäyttäytyminen on sitä voimakkaampaa, mitä pienempi lapsi on. Kolmevuotiaana lapsi alkaa hyväksyä hoivaajikseen vieraita henkilöitä. (Rusanen 2011, 27-28.)

3.2 KIINTYMYSSUHDEMALLIT

1960-luvulla havainnoidessaan äitien ja vauvojen yhdessäoloa Ainsworth löysi kolme kiintymissuhdemallia, joista hän käytti nimityksiä turvallinen, turvaton-välttelevä ja turvaton-ristiriitainen. Ainsworthin mukaan lapselle kehittyy turvallinen kiintymissuhde, kun hän elää ennakoitavassa maailmassa. Tärkeää on myös, että hän uskaltaa osoittaa tunteensa pelkäämättä tulevansa hylätyksi. Turvallisella kiintymyssuhteella on todettu olevan suotuisa yhteys sosiaaliseen ja tiedolliseen kehitykseen. Lapsi oppi käyttämään vuorovaikutuksessa tunnetta ja omaa järkeä. (Sinkkonen & Kalland, 2016, 75-76.) Lapset, jotka muodostavat turvallisen kiintymyssuhteen hoitajaansa, oli tämä sitten äiti tai isä, muodostavat parempia kiintymyssuhteita kavereihinsa ja heillä on parempi itsetunto kuin turvattomasti kiintyneillä lapsilla. Turvallisesti kiintynyt lapsi pystyy myös hakemaan tukea stressitilanteessa hänelle tärkeiltä aikuisilta. (Rusanen 2011, 57-63.)

Välttelevästi kiintynyt lapsi on ymmärtänyt, että hänen odotetaan selviytyvän voimakkaista tunnekuohuista ja hänen kielteisiä tunteita siedetään heikosti. Kiukuttelu, raivo tai lohdutuksen tarve vievät hoivaajan pois hänen luotaan ja hän jää yksin. Tämän vuoksi lapsi oppii tukahduttamaan voimakkaat tunneilmaisut ja seuraa aikuisen reaktioita vastatakseen näihin tämän toivomalla tavalla. Tämän seurauksena lapsesta kehittyy ”reipas” lapsi, joka ei rasita vanhempiaan tunnemyrskyillä. (Sinkkonen & Kalland 2016, 76.) Tällaiset lapset ottavat välimatkaa aikuisiin, joko fyysisesti tai emotionaalisesti, ja he eivät pysty turvautumaan vanhempiinsa edes stressitilanteissa. Ristiriitatilanteissa lapset ovat passiivisia ja pitävät vihan ja surun tunteet sisällään. (Rusanen 2011, 65-66.)

Kolmas Ainsworthin kiintymyssuhdemalli, eli ristiriitainen kiintymyssuhdemalli kehittyy, kun lapsi saa epä johdonmukaista ja ailahtelevaa huomiota tunteilleen. Lapsi saa välillä toivomansa huomion, mutta ei voi olla varma, milloin tämän saa ja mikä sen selittää. Tästä johtuen lapsen vuorovaikutus on voimakasta ja intenssiivistä, joka ilmenee tunnepitoisena ja kuohahtelevana kielteisiä tunteita pidäkkeettömästi esiin tuovana. Tämän johdosta lapsen suhde hoitajaansa muodostuu vihamielis-riippuvaiseksi. (Sinkkonen, Kalland 2016, 76.) Stressitilanteissa ristiriitaisesti turvaton lapsi käyttää yliaktiivisia ja äärimmäisiä kommunikointistrategioita, joita hän on kehittänyt, koska hän on saanut vain satunnaisesti vanhempiensa huomion. Lapsi

kokee saavansa vanhempiensa huomion vain konfliktien kautta. Ristiriitaisesti kiintyneiden lasten on havaittu olevan voimakkaasti riippuvaisia aikuisista, he ovat haavoittuvia ja heillä on heikentynyt kyky itsenäistyä. (Rusanen 2011, 67-68.)

Ainsworthin luokittelun jälkeen on myöhemmin huomattu, ettei hänen luokittelunsa sovi pitkäkestoista kaltoinkohtelua tai laiminlyöntejä kokeneiden lasten käytökseen. Tämän vuoksi luotiin neljäs kategoria, joka sai nimekseen organisoitumaton tai jäsentymätön kiintymyssuhde. Tämän on nähty syntyvän, kun lapsi on turhaan soveltanut välttelevää tai ristiriitaista strategiaa ja tämän vuoksi käyttäytyy lopuksi järjestymättömällä tai jopa kaoottisella tavalla. Tutkijoiden mukaan tällaiset lapset yrittävät ilmaista useita keskenään ristiriitaisia tunteita samanaikaisesti. (Sinkkonen & Kalland 2016, 76-77.) Jäsentymätön kiintymyssuhde on kehittynyt lapselle, joka on kokenut kiintymyksensä kohteen samanaikaisesti pelottavana ja turvallisena. Aikuinen ei ole pystynyt hälventämään tätä pelonkokemusta, koska on itse sen lähde. Näillä lapsilla on emotionaalisia häiriöitä enemmän kuin muilla turvattomasti kiintyneillä lapsilla, koska he eivät ole kyenneet kehittämään lapsuutensa aikana strategioita pelkojen ja turvattomuutensa hallitsemiseksi. (Rusanen 2011, 67.)

3.3 KIINTYMYSSUHTEEN HÄIRIINTYMISTÄ AIHEUTTAVAT TEKIJÄT

Bowlbyn mukaan minimivaatimus lapsen kiintymyssuhteen muodostumiselle on yksi tärkeä aikuinen. Tämän lisäksi lapsen ja aikuisen välisen suhteen laatu ja jatkuvuus ovat merkittäviä tekijöitä, jotta lapsi voisi kehittyä hyvin. Bowlbyn mukaan tämän ihmissuhteen pienikin katkeaminen on riski, ellei tilalle löydy riittävän hyvää korvaavaa suhdetta. (Rusanen 2011, 195.)

Waters havaitsi tutkiessaan nuorten turvallisen kiintymyssuhteen muutoksia, että kiintymyssuhde oli muuttunut lapsena turvallisesta turvattomaksi, kun lasten elämässä oli tapahtunut suuri negatiivinen muutos, kuten toisen vanhemman kuolema tai vanhempien ero. Kiintymyssuhde voi häiriintyä/häiriintyy myös, jos lapsen vuorovaikutusilmapiiri on eloton ja iloton. Lapsi ei saa osakseen riittävää vuorovaikutusta ja hänen hoivan ja turvallisuuden tarpeet laiminlyödään (Tamminen 2016, 198.). Samaan tulokseen on päätynyt Dante Cicchetti

tutkimusryhmineen tutkiessaan äidin masennuksen vaikutuksia lapseen. Masentuneet äidit olivat lapsen tavoitettavissa, mutta eivät kuitenkaan läsnä ja lapset kokivat tämän vuoksi toistuvia laiminlyönti- ja separaatiokokemuksia. (Sinkkonen & Kalland 2001, 153-167.)

Ylihuolehtiva ja ylisensitiivinen suhtautuminen lapseen aiheuttaa taas rentoutumisen, tyytyväisyyden ja vastavuoroisuuden puutetta. Tämä johtuu siitä, että vanhempi tulkitsee lapsen käyttäytymisen väärin. Lapsesta kehittyy tällöin ylimyöntävä ja jännittynyt vanhemman läsnäollessa. (Tamminen 2016, 198) Ylihuolehtiva käyttäytyminen aiheuttaa lapsessa turvattomuuden tunnetta. Lapsi ei löydä signaaleja, jotka kertoisivat hänen olevan turvassa, koska uhka ei ole näkyvä. (Sinkkonen & Kalland 2001, 170.)

Myös vihamielinen tai vihainen suhtautuminen lapseen vaarantaa kiintymyssuhteen. Lapsen käsittely on kovakouraista ja vanhempi suorastaan kiusaa lasta. Vuorovaikutussuhteen ilmapiiri on vihamielinen ja jännittynyt. Äärimmillään vuorovaikutussuhteen häiriö johtaa verbaaliseen, fyysiseen tai seksuaaliseen pahoinpitelyyn. Tällöin vanhempi syyttää, kontrolloi ja väheksyy tai hyökkää lastaan kohtaan. (Tamminen 2016, 198-199.)

3.4 ADOPTIOLASTEN KIINTYMYSSUHDEHÄIRIÖT

Adoptoitavalla lapsella saattaa olla traumaattisia kokemuksia liittyen varhaiseen kiintymiseen. Traumaattiset kokemukset saattavat johtua siitä, että lapsi ei ole välttämättä saanut osakseen läheisyyttä. Hoitajat ovat saattaneet vaihtua ja näin ollen lapsella saattaa olla jo monia hylkäämiskokemuksia. Tämän myötä lapsen käsitys omasta itsestään ja muista on saattanut vaurioitua. Hänen käytöksensä saattaa heijastaa odotuksia torjuvasta, epäluotettavasta tai ei-käytettävissä olevasta aikuisesta. (Kalland 2001, 204.) Kansainväliseen adoptioon valikoituvat lapset eivät ole mikään yhtenäinen ryhmä, vaan heillä on eroja esimerkiksi iässä, taustassa ja terveydentilassa. Osa lapsista on saattanut kasvaa jonkin aikaa syntymäperheessään, mutta noin 90 % lapsista on asunut jossain vaiheessa elämänsä laitoksissa, osa heistä monissa. Lapset ovat saattaneet altistua huonolle hoidolle vanhempiensa päihteiden käytön tai vaihtuvien huoltajien vuoksi. Osa lapsista ei ole saanut osakseen riittävää fyysistä perushoivaa, ja toisilla voi olla kokemuksia pahoinpitelystä tai hyväksikäytöstä. Yhteistä heille kaikille on vakava

erokokemus. Ainakin jotkut heistä ovat tietoisia siitä, että he ovat kadottaneet paikkansa biologisen perheen jäsenenä. (Jokinen 2012, 44-45.)

Ehkä tunnetuin adoptiolapsen kiintymyssuhteen häiriöön liittyvä oireilu on, ettei lapsi näytä vierastavan normaalilla tavalla. Hän ottaa kontaktia vieraisiin ihmisiin vaivattomasti. Adoptiovanhemmat saattavat kokea, ettei lapsi ole kiintynyt heihin, koska lapsi olisi lähdessä kenen tahansa matkaan. Mirjam Kalland nimittää tätä valikoitumattomaksi ystävyydeksi (indiscriminate sociability) ja sosiaalisuudeksi. Tämä on hänen mukaansa yksi varhaisen kiinnittymishäiriön merkeistä. (Kalland 2001, 204-205.). Vuonna 2008 Duodecimin julkaisemassa katsauksessa tätä kiintymyssuhdehäiriötä nimitettiin reaktiiviseksi kiintymyssuhdehäiriöksi. Häiriö jaettiin kahteen eri muotoon, estottomaan ja estyneeseen muotoon. Estoton muoto oli edellä kuvatun kaltainen ja estynyt lapsi taas vetäytyi kontaktien ulottumattomiin. Häiriön taustalla nähtiin olevan se, ettei lapselle ollut muodostunut kiintymyssuhdetta kehenkään poisottamis- ja hylkäämiskokemustensa vuoksi. Tarkkaa tietoa kiintymyssuhdehäiriöiden yleisyydestä adoptiolasten keskuudessa ei ole. (Pesonen 2008, 1838-1839.)

Zeanah havaitsi kollegoineen Romaniasta adoptioitujen lasten seurantatutkimuksessa, että tämä estottomuus/valikoitumaton ystävyysskäyttäytyminen saattaa jatkua lapsilla vielä senkin jälkeen, kun he ovat jo kiintyneet adoptiovanhempiinsa. Käytös oli sitä tavallisempaa mitä kauemmin lapset olivat kasvaneet laitoksessa. (Zeanah 2002, 988.) Groza huomasi omassa tutkimuksessaan, että lastenkodissa kasvaneilla lapsilla oli enemmän käyttäytymis- ja kehityshäiriötä kuin sijaisperheessä tai vanhempiensa hoivassa kasvaneilla lapsilla. Laitoksesta tulleilla lapsilla saattoi esiintyä vakavia tunne- ja käytöshäiriötä, jotka esiintyivät epäsosiaalisena ja aggressiivisena käytöksenä. Kuitenkaan kaikki lapset eivät traumatisoituneet laitoshoidosta samalla tavoin eikä heidän kokemuksistaan voinut tehdä mitään ennustuksia käyttäytymiseen liittyen. (Groza 2002, 6.) Pesonen ym. huomasivat adoptiolasten kehityshaasteita koskevassa katsauksessaan myös, että paranemisprosessi kiintymyssuhdehäiriöistä ei aina ole tasaisesti etenevä hyvässäkin vuorovaikutusympäristössä. Vaikka kaltoin kohdeltu lapsi onnistuisikin kiintyä turvallisesti adoptiovanhempiinsa, tutkimusten mukaan lapsen valikoitumaton sosiaalisuus saattaa jatkua vielä vuosia. Tämä voidaan tulkita lapsen näkökulmasta adaptiiviseksi käyttäytymiseksi, vaikka

se monia aikuisia hämmäntäisikin. Laitosolosuhteissa lapsi on hakenut tällä tavalla turvaa, koska ihmissuhteet ovat olleet niin vaihtuvia. (Pesonen 2008, 1839.)

Kaikesta huolimatta näyttää onneksi siltä, että monien tutkimusten mukaan adoptiolapset ja biologiset lapset ovat enemmän samankaltaisia kuin erilaisia psyykkisen kehityksensä suhteen. Lasten kyvyt luoda kiintymyssuhteita ovat ensimmäisten vuosien aikana yllättävänkin joustavia ja tämän vuoksi myös vastaanottavaisia vuorovaikutukseen perustuvilla kontakteilla. (Pesonen 2008, 1840.)

3.5 KIINTYMYSSUHDEHÄIRIÖN YHTEYS LAPSEN TUNNESÄÄTELYN HÄIRIÖIHIN

Tutkimuksissa on huomattu lasten kiintymyssuhteen laadun vaikuttavan lapsen tunteiden säätelystrategioihin. Turvallisesti kiintyneet lapset käyttivät joustavammin ja laajemmin tunteiden säätelystrategioita kuin turvattomasti kiintyneet lapset. Kelly Grienberger (2005) on todennut vanhemman kyvyn säädellä lapsen ja hätää ja negatiivisia tunteita olevan keskeinen tekijä lapsen tunteiden säätelyn kehittymisessä. Vanhemman valmius ottaa vastaan ja säädellä lapsen stressiä opettaa samalla lastakin sietämään sitä ja tarjoaa samalla toimintamallin, joka auttaa näyttämään kuinka toimia stressitilanteissa. (Isosävi 2013, 374-375.)

Kehityspsykologit ovat yksimielisiä myönteisen ja vastavuoroisen vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen suotuisalle kehitykselle ja itsesäätelylle. Daniel Stern (1985) näkee kiintymyssuhteen vuorovaikutuksellisenä tunteiden säätelynä, jossa vanhempi toimii lapsen itseä säätelävänä toisena. John Bowlbyn mukaan (1982) turvallisen kiintymyssuhteen avulla lapselle syntyy luottamus ja turvallisuudentunne, jotka toimivat persoonallisuuden ja lapsen minätunteen kehityksen pohjana. Käytännössä tämä tarkoittaa hänen mukaansa, että arkiset vuorovaikutustilanteet ja niissä toistuvasti syntyvät kokemukset huolenpidosta ja tunteiden oikein ymmärtämisestä ja niihin vastaamisesta synnyttävät / luovat pohjan turvallisen kiintymyssuhteen. Turvattoman kiintymyssuhteen on tutkimuksissa havaittu altistavan masennukselle ja muille tunteiden säätelyn pulmille (Laakso 2011, 66-71.)

Tunteiden sääntelyn vaikeudet ilmenevät tunteiden ja käytöksen ali- tai ylisääntelyinä. Alisääntely ilmenee impulssiivisuutena, aggressiivisuutena, uhmakkuutena ja käytösongelmina. Ylisääntely taas näkyy arkuutena, estyneisyytenä ja pelokkuutena. (Laakso 2011, 106.)

Orlanssin nimeää keskeisimmäksi lapsuuden kehitystehtäväksi lapsen kyvyn hallita stressiä ja kontrolloida omia impulssejaan. Tämä onnistuu vain, jos lapsi kokee saavansa aikuiselta tarvitsemaansa tukea ja turvaa. Jos lapsi kokee lapsuudessaan menetyksen, tai hänen fyysisiin sekä emotionaalisiin tarpeisiin ei vastata, on vaarana, että jopa lasten aivojen normaalikehittyminen vaarantuu. Sama on mahdollista, jos lapsi kokee jo hyvin pienenä menetyksestä tai vuorovaikutuksen puutteesta aiheutuvaa stressiä. Kun lapsi jää vaille tarvitsemaansa turvaa ja hoivaa, on Orlanssin mukaan tavallista, että lapsen stressinsieto- ja tunteiden itsesääntelykyky vaarantuvat. Nämä itsesääntelyhäiriöt voivat johtaa lapsen aggressiiviseen käyttäytymiseen joko itseä tai muita kohtaan. (Orlans. 2014, 92.)

Rusasen (2011) mukaan ongelmallisinta turvattomasti kiintyneillä lapsilla on, että lapset ovat joutuneet kehittämään pelon ja turvattomuuden lievittämiseksi selviytymiskeinoja, jotka heikentävät ja estävät heidän kykyään toimia sosiaalisissa tilanteissa. Lapsia leimaa yksinäisyyden ja pelon tunteet. Lapset eivät kuitenkaan tunnista omia pelkojaan eivätkä pelon tunnettaan, jolloin keino selviytyä pelottavasta tilanteesta on puolustaa itseä. Tämän vuoksi turvattomasti kiintyneillä lapsilla on herkkyys reagoida konflikteihin aggressiolla. Kyvyttömyys tunnistaa toisten hätää ja siihen liittyviä syy-seuraussuhteita aiheuttaa, että nämä lapset eivät koe teoistaan syyllisyyttä. Turvattomasti kiintyneille lapsille ei ole kehittynyt normaalia kykyä säädellä tunteitaan ja tuntemuksiaan. (Rusanen 2011, 71.)

4. KANSAINVÄLISESTI ADOPTOIDUN LAPSEN PSYKKISEN KEHITYS JA VANHEMPIEN KOKEMAT HAASTEET

Kansainvälisesti adoptoitujen lasten psyykkistä kehitystä ja terveyttä on tutkittu laajasti. Tulokset vaihtelevat, mutta yksi tulos näyttää yhdistävän tutkimuksia. Kansainvälisesti adoptoitujen lasten mielenterveys oli kaikilla arviointiasteikoilla parempi kuin kotimaasta adoptoitujen. (Pesonen 2008, 1836.)

Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa verrattiin ulkomailta adoptoituja lapsia Ruotsissa syntyneisiin lapsiin ja adoptoiduilla lapsilla havaittiin 3 - 5 kertainen riski sairastua psyykkisesti, tehdä itsemurha tai kärsiä itsemurha-ajatuksista tai tulla alkoholin tai huumeiden väärinkäyttäjäksi. (Inhammar 2006, 36-37.) Ehkä suurin adoptiolasten mielenterveyttä koskeva meta-analyysi on tehty vuonna 2005 Jufferin ja van IJzendorhin toimesta. Tutkimuksessa analysoitiin kehityshäiriöitä yli 25 000 adoptiolapsen ja yli 80 000 verrokkilapsen aineistosta sekä psykiatrisen hoidon tarvetta yli 5 000 adoptiolapsen ja yli 75 000 verrokkilapsen joukosta. Adoptiolapsiin kuului niin kotimaasta kuin kansainvälisesti adoptoituja lapsia. Heillä esiintyi heihin verrattuihin lapsiin enemmän masennusta, käytöshäiriöitä ja psykiatrisen hoidon tarvetta, mutta absoluuttinen ero näiden ryhmien välillä oli pieni. Meta-analyyseissä ei havaittu adoptioiällä olevan vaikutusta lasten mielenterveyteen. (Pesonen 2008, 1836.)

Parhailtaan tekeillä olevassa laajassa Finado-tutkimuksessa pyritään selvittämään Suomeen ulkomailta vuosina 1985 – 2007 adoptoitujen fyysistä ja psyykkistä terveydentilaa sekä sopeutumisesta Suomen oloihin. Finado-tutkimustuloksia opinnäytetyössään analysoineet Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijat kirjoittivat tutkimuksen tekijöille suunnatussa lopputyössään, että tutkimukseen vastanneista adoptoiduista puolet oli tarvinnut terapiapalveluita. He eivät löytäneet merkkejä siitä, että lapsen sijoituksella johonkin perheeseen ennen adoptiota olisi ollut merkitystä terapiapalvelujen käyttöön. Eniten terapiapalveluista oli käytetty puheterapiaa, eikä tyttöjen ja poikien terapiapalvelujen käytöllä ollut mainittavaa eroa. (Jaro 2011, 25.)

Adoptiolasten itsestimulaation muodot, kuten heijaaminen, pään hakkaaminen ja joskus masturbaatio voivat olla vanhempia tuskastuttavia vaivoja, etenkin jos ne lievittyvät vanhempien mielestä hitaasti. Lasten tarve itsestimulaatioon aiheutuu laitosoiloista, jossa lapsi

on kasvanut ja yrittänyt sopeutua vuorovaikutuksen ja virikkeiden puuttumiseen. Nämä tavat ovat olleet lapsille välttämättömiä ja tämän vuoksi niistä irtaantuminen voi viedä aikaa. Adoptiolapsen kohdalla ei tulisi tuijottaa hänen kronologista ikää, vaan antaa hänelle aikaa ja läheisyyttä. (Sinkkonen 2016, 761-762.)

4.1. IDENTITEETTI JA MINÄKUVA

Minäkuvan luominen voi monesti olla adoptoidulle lapselle vaikeaa. Adoptoidut lapset saattavat tarvita normaalia enemmän tietoa biologisesta ja sosiaalisesta taustastaan luodakseen minäkuvaansa. Jos lapsi ei saa tarvitsemaansa tietoa, tämä voi vaikuttaa hänen minäkuvaansa sekä aiheuttaa häpeää ja epävarmuutta. Lapselle saattaa tulla myös ristiriitainen olo, kun hän yrittää selvittää taustaansa ja samanaikaisesti pitäisi olla lojaali vanhemmille. Tämän vuoksi yksi adoptiovanhempien tärkeimpiä tehtäviä on auttaa lasta samaistumaan molempiin vanhempiinsa. (Adoption- till vilket pris 2003, 51.) Tutkimusten mukaan adoptoidun lapsen kiinnostus alkuperäänsä kohtaan on riippuvainen hänen kehitystasostaan sekä adoptiovanhempien avoimuudesta lapsen biologista alkuperää kohtaan (Inhammar 2006, 35-36.). Anna Rastas (2007) havainnoi väitöskirjatutkimuksessaan lasten ja nuorten kokemuksia rasismista. Hän tutkimustuloksensa osoittivat, että adoptoitujen lasten kohdalla puhe biologisista vanhemmista vaihteli paljon. Osa haastateltavista oli puhunut biologisten vanhempiensa merkityksestä elämäänsä ja identiteettiinsä. Jotkut taas eivät tuoneet haastattelussa biologisia vanhempiaan esille, mutta heidän kertomuksensa ympäristön kysymyksistä ja kommentteista paljastivat, että hekin olivat joutuneet jo pieninä käsittelemään asiaa ja miettimään suhdettaan syntymämaahansa. (Rastas 2007, 111.)

Lapsen minäkuvan ja identiteetin muodostumisen kannalta on tärkeää, etteivät adoptiovanhemmat puhu lapselle pahaa hänen biologisista vanhemmistaan. Tutkimusten mukaan ainoa, joka voi puhua näistä pahaa, on lapsi itse. Muuten avoimesti puhuminen adoptiosta perheen jäsenten kesken on edellytys sopusuhtaiselle identiteetin kehittymiselle (Adoption- till vilket pris 2003, 53.). Ruotsalaisen tutkijan Inhammarin (2006) mukaan adoptoidun lapsen on identiteettiinsä muodostamiseksi käytävä läpi ja käsiteltävä elämänsä historiaansa, jopa aikaa ennen adoptiota. Hänen mukaansa identiteetin kehitys on monimutkaisempi, jos eri ulottuvuudet tai toissijaiset asiat, kuten ulkonäkö, etninen ja kulttuurinen alkuperä tai vammaisuus, ovat merkittäviä yksilön elämässä. (Inhammar 2006, 35-

36.)

Joskus kotiin, kouluun ja kaveripiiriin hyvin sopeutuneet adoptiolapset saattavat alkaa oireilla nuoruusiässä yllättävän rajusti. Lujittaessaan identiteettiään adoptoitu nuori saattaa olla epävarma, kuuluisiko hänen samaistua biologisiin vanhempiinsa vai adoptiovanhempiinsa. Joskus nuoret saattavat yrittää ratkaista asiaa karkailemalla, tulematta yöksi kotiin, olemalla seksuaalisesti rajattomia tai asettumalla muulla tavoin vanhempiensa arvomaailmaa vastaan. Nuorille saattaa tulla voimakas tarve selvittää biologisten vanhempiensa olinpaikka ja tilanne. (Sinkkonen 2016, 762.)

Ulkomailta adoptoituihin lapsiin saattaa kohdistua kovaa painetta erilaisen ulkonäön vuoksi (Christenssen Kamm, 1999.). Tästä syystä on välttämätöntä, että lapsi saa sataprosenttisen hyväksynnän sekä vahvistuksen itsensä ja vanhempiensa välisestä erilaisuudesta. Vanhempien tulisi myös suhtautua vakavasti ja vilpittömästi lapsen kysymyksiin, jotka koskevat heidän ulkonäköä erilaisuuden näkökulmasta. (Kamm 1999, 7-8.) Erilaisuuden kokemukset tulevat esiin suomalaisissa tutkimuksissa ”suomalaisuuden kokemuksina”. Ruohion tutkimukseen osallistuneet ulkomailta adoptoidut nuoret olivat kokeneet olevansa suomalaisia. Nuoret oli jaettu tutkimuksessa kahteen ryhmään. Niihin, jotka kokivat itsensä täydellisen suomalaisiksi, sekä niihin, jotka puheissaan puhuivat myös synnyinmaastaan ja uskoivat sen näkyvän identiteetissään. Hyvin suomalaisiksi itsensä kokevan nuoret eivät nähneet eroavansa syntyperäisistä suomalaisista muuten kuin peilikuvansa perusteella. He eivät kokeneet luonteensa olevan synnyinmaansa peruja. Heillä ei ollut kiinnostusta synnyinmaataan kohtaan tai halua käydä siellä. Tyypillistä näillä nuorille oli, että he kokivat vanhempiensa olevan kiinnostuneempia synnyinmaastaan kuin he itse. Kuitenkin heidänkin mielestään oli tärkeää, että adoptiovanhemmat ylläpitivät kannustavaa ja avointa suhtautumista nuoren synnyinmaata sekä menneisyyttä kohtaan. (Ruohio 2009, 25-26.)

Ruotsissa tehdyissä tutkimuksissa havaittiin ulkomailta adoptoitujen lasten kehittäneen ns. etnisen identiteetin. Kasvaessaan lapset olivat ajoittain hakeneet kontaktia samankaltaisista etnisistä ryhmistä, mutta heidän ollessaan kahdenkymmenen, heille oli tutkimusten mukaan kehittynyt useimmiten identiteetti, jossa oli osia hänen kaksoisperinnöstään. Tällä tarkoitettiin kuulumista rotuun ja alkuperäismaan kulttuuriin sekä ruotsalaiseen kulttuuriin, jossa he olivat kasvaneet. (Kamm 1999, 16.) Ruohion tutkimuksessa havaittiin, että vaikka adoptoidut melko

poikkeuksetta samaistuivat vahvasti suomalaisuuteen, he halusivat tehdä eroa suomalaisuuteen liitettyistä negatiivisista ominaisuuksista. Tällaisia piirteitä olivat masentuneisuus, suvaitsemattomuus sekä runsas alkoholin käyttö humaltumistarkoituksessa (Ruohio 2009, 27). Kammin mukaan adoptiovanhemmilla oli suuri vaikutus tähän prosessiin, joka muokkaa adoptoitujen lasten identiteettiä (Kamm 1999, 16.).

4.2. ADOPTIOLASTEN KOGNITIIVISET TAIDOT SEKÄ PUUTTEET

Adoptiolapset oppivat suomea ja ruotsia nopeasti. Kuitenkin tarkempi kielenkehitys ja kielen syvärakenteiden sekä abstraktien tasojen ymmärtäminen on usein puutteellista. Tämä voi turhauttaa lasta niin että ja hän pyrkii peittelemään osaamattomuuttaan ja voi esim. päiväkodissa käyttäytyä uhmakkaasti tai saada raivokohtauksia, koska ei ymmärrä, mistä on kyse. (Sinkkonen 2016, 762.)

Useimmiten adoptiolasten kognitiiviset puutteet tulevatkin ilmi viimeistään päiväkodissa tai esikoulussa. Kansainvälisesti adoptoitujen lasten kielellinen kehitys on alkanut toisenlaisessa ympäristössä, eikä hänen taustallaan olevia perittyjä ominaisuuksia aina tiedetä. Adoptiolasten ensikielen taidot vaihtelevat paljon, riippumatta kronologisesta iästä, erilaisten kasvuympäristöjen vuoksi. On myös huomioitava, että adoptiolapselle uuden perheen ja kotimaan kieli on usein toinen tai jopa jo kolmas opittava kieli. (Costiander 2009, 29-30.)

Vuorovaikutustilanteet voivat aiheuttaa adoptiolapsessa neurokognitiivisia vaikeuksia tai suoranaisia kielellisiä pulmia, jotka johtavat pettymykseen ja hämmennyksen tunteeseen. Näistä tunteista voi seurata paranoidisesti sävyttyneitä virhetulkintoja toisten aikeista ja ajatuksista, ja täten laukaista hallitsemattomia kiukunpurkauksia. (Sinkkonen 2016, 762.)

Tutkimuksissa on usein tullut esille, etteivät adoptiolapset eroa älykkyyssosamääränsä suhteen koulutovereistaan. Kognitiivisista kyvyistään huolimatta adoptiolapset menestyvät koulussa kuitenkin usein jonkin verran muita huonommin ja kärsivät kaksi kertaa useammin erilaisista oppimisvaikeuksista. Ilmiön englanninkielinen nimitys on ”decalage”, jolla tarkoitetaan sitä kuilua, mikä on lapsen kognitiivisen kapasiteetin ja kouluosuoriutumisen välillä. (Pesonen 2008,

1836-1837) Suomessa kansainvälisesti adoptoitujen lasten koulumenestystä tutkineen Leila Pölkky-Pieskän mukaan kouluvaikeudet tulevat usein esiin kuudennella luokalla ja yläasteella. Aikaisemmin puutteet on pystytty peittämään esimerkiksi kavereita matkimalla ja ulkoa opettelemalla. (Pölkky-Pieskä 2002, 184.)

Adoptiolasten koulunkäynnissä tyypillisiä vaikeuksia ovat keskittymisvaikeudet, tilan ja ajan hahmottamisongelmat, johdonmukaisuuden ja abstraktin ajattelun vaikeudet, ja vaikeudet matematiikassa sekä pintapuolisesti toimiva, mutta niukka ja köyhä kieli. Lasten puutteellisen kielitaidon takana saattaa olla, että ennen adoptiota heidän kanssaan ei ole keskusteltu eikä heidän kysymyksiinsä ole vastattu. Ruotsissa tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin laajasti kansainvälisesti adoptoitujen lasten kielellistä kehitystä. Tutkimuksen pääteemana oli kansainvälisesti adoptoitujen lasten riittämättömät valmiudet ruotsinkielen opiskelemiseen vaikka olivat olleet Ruotsissa jo pitkään. Vaikka lapset puhuivat kieltä sujuvasti, heillä oli puutteita monien keskeisten sanojen ja sanontojen syvässä ymmärtämisessä. (Pölkky-Pieskä 2002, 184) Tässäkin on silti eroja adoptoitujen lasten välillä, sillä Jufferin ja van IJzendorppin laajassa meta-analyysissä alle vuoden ikäisinä adoptoidut lapset eivät kärsineet kouluvaikeuksista. Vanhempina adoptoitujen lasten huomattiin kärsivän enemmän oppimisvaikeuksista. (Pesonen 2008, 1836-1837.)

4.3. ADOPTIOIVANHEMPIEN PARISUHTEEN HAASTEET

Kansainvälinen adoptio vaatii paljon adoptiovanhempien parisuhteelta. Adoption vaikutusta parisuhteeseen on tutkittu monissa tutkimuksissa. Monet adoptiovanhempien läpi käymät asiat ovat samoja kuin biologiset vanhemmat käyvät lävitse, mutta adoptio tuo mukanaan kuitenkin oman ainutlaatuisuutensa. Korenius (2007) löysi myös pro gradu tutkielmassaan eroja biologisten ja adoptiolasten kasvattamisen välillä. Adoptiolapsen kasvamisen myötä perheet joutuvat käsittelemään asioita, joita biologisten lasten kanssa ei tarvitse keskustella. Tällaisia asioita ovat mm. lapsen historia tai etnisyyt. (Korenius 2007, 82.)

Monille vanhemmille lapsitiedon saaminen merkitsee vaikeimman ajan taakse jättämistä. Monet adoptiolapset kotiutuvat hyvin uusin koteihinsa, ja tutkimusten mukaan monet

vanhemmat ovat tyytyväisiä päätökseensä adoptoida lapsi (U.S. Department of Health and Human Services, 2015). Kun miesten ja naisten kokemusmaailmaa on Amerikassa suoritetussa tutkimuksessa tutkittu adoptioprosessin eri vaiheissa, on havaittu selkeitä sukupuoleen liittyviä kokemusmaailmoja. Naiset kärsivät miehiä useammin hedelmättömyyteen liittyvästä ahdistuksesta, masennuksesta, syyllisyydestä ja itsetunto-ongelmista, vaikka syy hedelmättömyyteen olisikin heidän puolisoissaan. Adoption jälkeen naiset kokivat tämän ahdistuksen helpottaneen. Miehet taas kokevat psyykkisen stressinsä kasvaneen adoption myötä. (Pesonen 2008, 1840.)

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa (Postadoption parenting and socioemotional development in postinstitutionalized children) vertailtiin keskenään kansainvälisesti adoptoitujen-, sijoitettujen sekä vanhempiansa kanssa kasvaneiden lasten sosiaalista kehitystä. Vanhempien näkökulmasta adoptoitujen lasten sosiaalisten ongelmien kehittymiseen vaikuttivat adoptoitujen lasten ikä sekä olot lastenkodissa. Vanhemmat olivat pystyneet kuukaudessa luomaan emotionaalisen suhteen adoptoituun lapseensa. Adoptiovanhempien herkkyys lapsen tarpeille ei eronnut niiden vanhempien herkkyydestä, joilla oli biologisia lapsia. Tutkimuksessa ei muutenkaan kyetty osoittamaan eroa adoptiovanhempien ja biologisten vanhempien välillä. Vanhemmat ja adoptiolapsi oppivat nopeasti lukemaan toistensa signaaleja. Tutkijat toteisivatkin, että adoption jälkeisinä kuukausina lapsen käyttäytyminen ja osaaminen muuttuvat nopeasti, mikä taas tuo vanhemmille haasteita nopeasti muuttuvina lapsen tarpeina. (Garving 2012, 42-43) Myös Koreniuksen haastattelemat vanhemmat kokivat tulleen herkemmiksi kasvattajiksi, kyky lukea lapsen tunteita oli lisääntynyt. (Korenius 2007, 82.)

Aina kuitenkin lapsen säteilemä vieraus vanhempiaan kohtaan ei häviä ja vanhempien on vaikea nähdä tummaa/aasialaista tai intiaania alkuperää edustavaa lastaan omana lapsena. Usein nämä tunteet koetaan niin vaaralliseksi ja vieraiksi, että vanhemmat mieluummin teeskentelevät, ettei niitä ole kuin, että myöntäisivät ne. Adoptiolapsi kuitenkin usein aistii nämä vanhempansa tuntemukset. Lapselle on kehittynyt tämä herkkyys jo adoptiota edeltävänä aikana ja tämän vuoksi häneltä ei voi salata näitä häpeällisiä ja kiellettyjä tunteita. Lapsi voi vain yrittää teeskennellä, koska paljastumisen seuraukset pelottavat heitä. Joka tapauksessa lapsi on tietoinen, ettei kaikki ole kunnossa. (Kamm 1999, 14.)

Adoptoidun lapsen vanhemmuuteen sopeutuminen voi tuoda mukanaan omia vaikeuksia.

Joskus vanhemmat huomaavat adoption jälkeen, että eivät olekaan valmiita koko elämänsä kestäväan adoptiolapsen vanhemmuuteen. (U.S. Department of Health and Human Services, 2015) Anna Rastas havaitsi väitöskirjatutkimuksessaan, että monien adoptiovanhempien haastatteluista huokui optimismi ja usko, ettei oman lapsen tarvitse kärsiä ihonvärinsä vuoksi ja että hän on vahva sekä sosiaalinen ja pärjää todennäköisesti. Rastaaan mukaan vanhemmat, jotka eivät ole itse kokeneet tai joutuneet miettimään rasismia, voivat tietämättömyydestään johtuen ajatella, ettei rasismia ole. Kuitenkin hänen haastattelemansa nuoret olivat muistelleet, että jo päiväkotia aikana juuret Suomen ulkopuolelle olivat alkaneet saada negatiivisia merkityksiä. Rastas kirjoitti kuulleensa monia kertomuksia, miten vieraat aikuiset olivat tehneet adoptoiduille lapsille selväksi, että heidät voisi tai pitäisi tappaa. Tutkimuksessa tuli kuitenkin esiin, että monet lapset välttyivät vihamieliseltä tai avoimelta rasismilta aina kouluikänsä asti. (Rastas 2007, 112-113.)

4.4. ADOPTIOVANHEMPIEN KOKEMAT ERITYISHAASTEET

Valtakunnallisessa adoptio-osaamisen hyvien käytäntöjen kehittämis- ja levittämishankkeen (Vahke-hanke) loppuraportissa Aulikki Haimi-Kaikkonen kirjoitti, että adoptioperheet kohtaavat erityisiä haasteita eri elämänvaiheissaan ja tarvitsevat niissä tukea. (Haimi-Kaikkonen 2009, 42). Monet adoptiovanhemmat puhuvat ”kuherruskuukaudesta”. Tällä he tarkoittavat ajanjaksoa, jolloin lapsen kanssa on tultu kotiin. Pikkuhiljaa lapsi alkaa muuttua vaativammaksi, rajoja koettelevaksi ja rohkenee tuottamaan vanhemmille myös pettymyksiä. Vanhemmuudesta tulee vaativaa. Arjessa alkavat usein tässä vaiheessa näkyä myös lapsen varhaiset kokemukset, menetykset ja mahdolliset kehitysviivästymät. Jotkut vanhemmat joutuvat tekemään paljon työtä lapsensa tueksi. Vanhemmille alkaa selvitä, miksi adoptiovanhemmuutta pidetään erityislaatuisena ja vaativana tehtävänä. Vanhemmat saattavat myös ymmärtää, että heidän perheensä tilannetta ei aina voi verrata muiden lapsiperheiden arkeen ja ongelmiin. (Pärssinen-Hentula 2007, 72-73.)

Jari Sinkkosen mukaan adoptiolapset ovat yliedustettuina lääketieteellistä arviointia ja apua tarvitsevien lasten joukossa. Adoptiovanhempien kynnys hakea apua lapsilleen on matalampi, mutta Sinkkosen mukaan useat adoptiovanhemmat turhautuvat joutuessaan selittämään

viranomaisille ja terveydenhuollon ammattilaisille adoptioon liittyviä asioita. (Sinkkonen 2016, 760-761.) Gertrud Hägglundin mukaan kansainvälisesti adoptoineet adoptiovanhemmat saavat valmistautua tunteeseen, että heillä on suuremmat ympäristön odotukset liittyen lapsensa kasvattamiseen. Tämä johtuu hänen mukaansa siitä, että heidän lapsensa ”näkyvät enemmän”. (Hägglund 1993, 10.)

Yksi vanhempien kokema haaste on mahdollinen adoption jälkeinen masennus, eli postadoption depression syndrome (PADS). Termiä käytti ensimmäisen kerran Bond vuonna 1995. Hän kirjoitti artikkelissaan, että raskauden aikainen masennus voi esiintyä myös adoptiovanhemmilla. Artikkelin sai myrskyisän vastaanoton, koska ilmeisesti yhä ajatellaan adoptioperheiden olevan vain onnellisia saadessaan kauan kaipaamansa lapsen. Vuonna 2000 Harriet McCarthy tutki Itä-Euroopasta adoptoineita perheitä ja huomasi, että adoptioperheet eivät aina ole niin onnellisia perheitä kuin ajattelemme niiden olevan. (Macrae 2004, 1.)

Adoption jälkeistä masennusta voi ilmetä pitkän vanhemmuuden ja adoption odottamisen jälkeen. Masennus voi alkaa muutama viikko adoption jälkeen. Vanhemmuuden realiteetit, univaje (jos lapsi ei nuku öisin, matkaväsymys, iso elämänmuutos) ja vanhemmuuden tuoma vastuu voivat tuntua ylivoimaisilta. Toistuvista rutiineista koostuva lapsiperheen arki voi yllättää tuoreen adoptiovanhemman. Arki muodostuu työlääksi, yksitoikkoiseksi ja joskus jopa yksinäiseksi lapsen kanssa kotona olevalle vanhemmalle verrattuna entiseen elämään ilman lasta. Samalla lapsen varhaiset kokemukset, menetykset ja mahdolliset kehitysviivästymät alkavat vaikuttaa lapsessa. Vanhemmille alkaa tulla selväksi, miksi adoptiovanhemmuutta pidetään erityislaatuisena vanhemmuutena. Perheen tilannetta ei voi verrata muiden lapsiperheiden arkeen ja niiden kohtaamiin arjen haasteisiin. (Pärssinen-Hentula 2007, 73.)

5. TUTKIMUKSEN METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

Tätä Pro Gradu -tutkielmaa gradututkielmaa varten pyrin kokoamaan laajan joukon eri tutkimuksia ja tietoa liittyen adoptioon ja adoptiolasten ja vanhempien kokemuksiin haasteisiin. Tutkimusstrategiaksi valikoitui kvantitatiivinen tutkimustrategia, jota käytetään usein suomalaisessa yhteiskuntatieteen tutkimuksessa. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään ihmisiä tiedonkeruun instrumentteina. (Hirsjärvi 1997, 161-165.)

Aineiston hankintamenetelmäksi valittiin kysely. Kysely valikoitui menetelmäksi, koska näin oli mahdollista saada laaja joukko adoptioperheitä vastaamaan kyselyyn. Kysely menetelmänä säästi myös tutkijan aikaa. Kyselyn suorittaminen auttoi myös aikataulun suunnittelussa ja sen suorittamisesta ei syntynyt tässä tapauksessa kustannuksia. (Hirsjärvi 1997, 191.) Kysely suoritettiin sähköisesti, eli nettipohjaisella kyselylomakkeella joka luotiin Google Forms-ohjelmalla. Vastaajille lähetettiin kyselyyn suora linkki, jota klikkaamalla pääsi täyttämään kyselyä. Kysymykset esitettiin kaikille vastaajille samassa muodossa. Kysely oli osittain strukturoitu, eli se sisälsi valmiita vastausvaihtoehtoja, mutta myös avoimia vaihtoehtoja. Avoimiin vaihtoehtoihin vastaajat vastasivat omin sanoin. Ennen kyselyn suorittamista, kyselylomaketta vielä testattiin lähettämällä se ennalta sovituille henkilöille, jotka olivat lupautuneet testaamaan sen toimivuutta omilla tietokoneillaan. Lopuksi kyselyyn saadut vastaukset kerättiin yhdeksi aineistoksi ja siirrettiin SPSS-ohjelmaan. SPSS-ohjelmalla kyettiin tekemään erilaisia havaintoja määrällisesti suuresta aineistosta ja tutkimaan eri vastauksien keskinäisiä suhteita. SPSS-ohjelma auttoi tämän tutkimuksen aineiston analyysissä, ja eri merkitysten hakemisessa.

5.1. TUTKIMUSONGELMA

Hirsjärven mukaan hyvä kysymys on jo puoli vastusta. (Hirsjärvi 1997, 119.) Tämän vuoksi tutkimuksen ongelmat tulisikin miettiä tarkasti ja muotoilla selkeästi ennen varsinaista aineiston keruuta. Tutkimusongelmat rakennettiin niin, että niissä hahmottui koko tutkimuksen kokonaisuus ja katsottiin, että kysymyksen perusmuodot määräytyivät tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti. (Hirsjärvi 1997, 121-122) Ronkaisen mukaan ongelmanasettelu avaa

näkökulman tutkittavaan asiaan ja tekee siitä selvitetävän ja vastattavan. Samalla se rajaa tutkimuskohteesta tehtäviä havaintoja. Tutkimusongelmaa mietittäessä tutkimusta rajataan osiin, joihin aineistolla pyritään hakemaan vastausta. (Ronkainen 2011, 42.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata kansainvälisesti lapsen adoptoineiden perheiden kokemia haasteita. Tämän lisäksi haluttiin tuoda esille, osaavatko perheiden kanssa tekemisissä olevat sosiaaliviranomaiset ja muut viranomaistahot nähdä adoptioperheiden ja heidän lastensa avuntarpeen. Kansainvälisesti adoptoitu lapsi tuo väistämättä mukanaan monenlaisia haasteita joihin vanhemmat eivät ole osanneet varautua. Tämän vuoksi haluttiin selvittää, miten vanhemmat olivat kokeneet vanhemmuuden ja ylipäänsä jaksaneet vanhempina.

Tutkimuksen ongelmiksi valikoitui, mitä haasteita adoptioperheet ovat kohdanneet? Tavoitteena oli tuoda esille ne arkipäivän ongelmat joita juuri adoptioperheet kohtaavat. Toisena tutkimusongelmana haluttiin selvittää, mitä haasteita adoptioperheet kohtaavat? Tiedossa oli, että perheet kohtaavat monia haasteita perheen sisäisesti sekä ulkoisesti. Kolmanneksi haluttiin selvittää, olivatko perheet hakeneet tai oliko heille tarjottu apua? Tämä valikoitui tutkimusongelmaksi, koska haluttiin nähdä tunnistavatko sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat perheiden erityistarpeet.

5.2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Aineiston saamiseksi valittiin verkkokysely. Tämä vaikutti suoraan siihen, millaista aineistoa saatiin. Ronkaisen mukaan tutkimusaineiston hankinnan valinnan myötä tutkimusongelmat yhdistyvät tutkimusta tehdessä toisiinsa. Aineiston keruutavan valinnan jälkeen mietittiin, miten saatua aineistoa tulnaisiin analysoimaan. Tavoite oli löytää aineistonkeruutapa ja analyysikeino, jotka sopivat yhteen teoreettisen lähtö kohdan kanssa. Tämän vuoksi tutkimuksen suunnittelu koostuu valinnoista, joilla pyritään haluttuun päämäärään. (Ronkainen 2011, 45-47.)

Kyselylomake-tutkimuksessa vastaajaa lukee kirjalliset kysymykset ja vastaa niihin. Tämän tapainen menetelmä sopii Hanna Vilkan mukaan suurelle ja hajallaan oleville joukoille ihmisiä. Kyselylomake sopii hänen mukaansa myös tutkimuksiin, joissa käsitellään arkaluontoisia kysymyksiä. Yksi syy kyselylomakkeen käyttöön oli se, että kyselylomake jätti vastaajansa tuntemattomiksi. Tässä tutkimuksessa huolen aiheena oli, että vastausprosentti jäisi alhaiseksi. (Vilka 2005, 74.)

Kyselyn toiseksi riskiksi miellettiin, ettei tutkija voinut etukäteen varmistua, miten vakavasti vastaajat suhtautuisivat tutkimukseen ja vastaisivatko he rehellisesti. Etukäteen ei voitu myöskään tietää, olivatko annetut vastusvaihtoehdot adekvaatteja vastaajien mielestä. Myös väärinymmärryksiä olisi ollut vaikea kontrolloida. Haittoja pyrittiin minimoimaan laatimalla kyselylomake rauhassa ja ajan kanssa, perehtymällä sekä hankkimalla tietoa tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi 1997, 191.)

Tutkimuksen eettisyyden kannalta, tämä tutkimus oli siis vapaaehtoinen. Kaikki vastaajat saivat itse päättää vastaavatko he kyselyyn vai eivät. Eli kaikki jotka vastasivat kyselyyn, voitiin todeta antaneen suostumuksensa tutkimukseen. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan, esimerkiksi kyselyyn tai kirjoituspyyntöön vastaaminen osoittaa tutkittavien suostuneen tutkimukseen. Tutkimukseen suostuminen voi olla myös yksilöity tai yleinen. Tässä tutkimuksessa suostumus oli yleinen. Tämän vuoksi tutkimuksen saatteessa oli maininta, että aineistosta ei kerätä henkilötietoja eikä niitä käytetä tulevissa tutkimuksissa. (Eettinen neuvottelukunta 2009, 4.)

Koska tutkimuksen kohteena olivat myös lapset, huomioitiin tämä kyselyssä. Kysymysten laadinnassa huomioitiin, että kysymykset suunnataan vanhemmille eikä suoraan lapsille. Lasten arviointi tapahtui siis heidän vanhempiansa kautta. Lapsenhuoltolain (361/1983) 4.1 §:n mukaan lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen henkilökohtaisista asioista. Jos lapsia olisi lähestytty suoraan kyselyllä, olisi huoltajilta pitänyt pyytää erillinen suostumus jos lapsi olisi ollut alaikäinen. Tässä yhteydessä olisi myös pitänyt huomioida lasten oma mielipide suhteessa heidän mahdollisuuteen vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ikätasonsa mukaisesti. Eli käytännössä tämä vaikeuttanut olennaisesti tutkimuksen tekemistä. (Eettinen neuvottelukunta 2009, 5.)

Eettisen neuvottelukunnan suosittelut huomioiden tämän tutkimuksen saatekirjeessä mainittiin tutkimuksen aihe ja mitä tutkitaan ja miten kauan kyselyyn vastaaminen vie. Saatekirjeessä mainittiin myös tutkijan yhteistiedot ja aineistonkeruun tapa ja mihin kerättyä aineistoa tullaan käyttämään. Tutkittavilla olisi ollut mahdollista kysyä lisätietoa tutkimuksesta, mutta tähän liittyviä kyselyjä ei tullut. Ilmeisesti myös kyselyyn vastaajat luottivat, että heidän vastauksiaan tullaan kohtelevaan kunnioittavasti tutkimusjulkaisussa huolimatta aiheen arkaluotoisuudesta. Tutkimuseettisen lautakunnan mukaan, kun tutkittavat ovat saaneet tiedon tutkimuksessa käsiteltävistä aiheista, ovat he vastaamalla osoittaneet halunsa osallistua tutkimukseen tietoisena tutkimuksen aiheesta ja toteuttamisesta. Kyselylomakkeessa tutkittavien kirjoittaessaan omista kokemuksistaan tai vastaamalla kysymyksiin he säätelevät osallistumisestaan omaehtoisesti ja heidän on mahdollista vältellä vahingollisiksi kokemiaan kysymyksiä. (Eettinen neuvottelukunta 2009, 6-7.)

Kyselyn saatteessa mainittiin, että tutkittavien henkilötietoja ei kerätä. Tällä pyrittiin varmistamaan vastaajien yksityisyyden suoja. Yksityisyyden suoja on Suomen perustuslailla suojattu oikeus ja tutkimusetiikan kannalta tärkeä periaate. Eettisen neuvottelulautakunnan mukaan tutkimuksen aineiston keräämisen, käsittelemisen ja tulosten julkaisemisen kannalta tärkeintä on yksityisyyden suoja. Kysely lomakkeella olisi ollut mahdollista kerätä vastaajien sähköpostiosoitteita, mutta tässä kyselyssä ei haluttu kerätä mitään henkilötietoja vastaajista. (Eettinen neuvottelukunta 2009, 8.)

5.3. KYSELYLOMAKKEEN RAKENNE

Vaikka tutkimukseen tarjottiin myös valmista aineistoa, päädyin lopulta keräämään tarvitsemäni aineiston itse. Yhteiskuntatieteissä tavallisesti suosituimpia menetelmiä ovat haastattelut, kyselylomakkeisiin perustuvat menetelmät ja havainnointien muodot. (Hirsjärvi 1997, 183-184) Tähän tutkimukseen laadittiin oma kyselylomake. Kyselylomakkeen kysymykset olivat osittain strukturoituja, mikä tarkoittaa, että ne sisälsivät valmiita vastausvaihtoehtoja. Lomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, jolloin vastaajalla oli mahdollisuus vastata omin sanoin. Kysely jaettiin 14 eri osioon ja kysymyksiä oli yhteensä 17. Kaikki vastaajat eivät vastanneen kaikkiin kysymyksiin, vaan sähköiseen kyselylomakkeeseen

tehtiin ohjauksia sen mukaan, miten vastaaja vastaa. Eli jos vastaaja vastasi esimerkiksi, että lapsi on kiintynyt vain äitiinsä, avautui hänelle lisäkysymys siitä, miten tämä on vaikuttanut parisuhteeseen? Jos taas vastaaja vastasi lapsen kiintyneen molempiin vanhempiinsa, ei mainittu lisäkysymys auennut, vaan vastaaja siirtyi automaattisesti lomakkeen seuraavaan osioon.

Tärkeimmät muuttujat lomakkeessa olivat seuraavat: miten vanha lapsi oli ollut tullessaan perheeseen, vanhemman kiintyminen lapseensa, lapsen kiintyminen vanhempiinsa, lapsen oireilu, vanhempien jaksaminen ja oliko perheelle tarjottu apua. Tutkimuksen tarkoituksen kannalta tärkeimmiksi muuttujiksi osoittautuivat lapsen ikä perheeseen tullessa sekä vanhempien ja lapsen kiintyminen toisiinsa. Myös lapsen sukupuoli näytteli suurta roolia tutkimuksen tuloksia kuvattaessa.

5.4. AINEISTON ANALYYSIMENETELMÄ

Aineistoa tarkasteltiin kokonaisuutena. Tämän kokonaisuuden ajateltiin valottavan jonkin kokonaisuuden loogista rakennetta. (Alasuutari 2011, 38-39.) Koska tutkimuksen menetelmäksi valikoitui määrällinen, eli kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä, kyselylomake haluttiin tehdä mahdollisimman toimivaksi. Tämän vuoksi siihen tuli lopulta useita monivalintakysymyksiä, joita oli paras tutkia määrällisesti todellisen ilmiön luonteen kuvaamiseksi. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on luonteenomaista, että tutkittava ilmiö hajotetaan mitattaviksi osiksi. (Ronkainen 2011, 84)

Kvantitatiivinen tutkimusote puolsi menetelmänä tämän tutkimuksen onnistumista. Sen avulla voidaan kuvata todellisuutta, kartoittaa jonkin asian yleisyyttä, hakea eroja ja yhtäläisyyksiä ja osoittaa sekä hahmotella syysuhteita (Ronkainen 2011, 89) Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla voidaan kuvata tutkittavan ilmiön, muuttujan, rakennetta, eli sitä mistä se koostuu. Tämän lisäksi oli mahdollista kuvata eri muuttujien välisiä riippuvuuksia tai muuttujien määriin perustuvia muutoksia. Yleensä kvantitatiivista tutkimusta tehdään suurilla otoksilla, mutta tätä tutkimusta laadittaessa oli jo selvää, että tavoitettava ryhmä tulee olemaan aika pieni. (Tuomi 2007, 95)

Kyselyä laadittaessa huomioitiin tämän tutkimuksen teoriapohja ja pyrittiin huomioimaan eri merkitysjärjestelmiä, että lopulta tutkittavasta ilmiöstä olisi riittävä ymmärrys. Määrällistä tutkimusta ei tehdä ilman teoriaa, sillä ilman teoriaa tutkimus viittaa selvitykseen tai kyselyyn, ei tieteelliseen tutkimukseen. (Tuomi 2007, 95) Kyselylomakkeella kerätty aineisto analysoitiin ja tutkimuksen analyysimenetelmäksi valikoitui lopulta ristiintaulukointi. Ristiintaulukoinnin avulla voitiin tutkia kahden muuttajan välistä riippuvuutta. Menetelmä sopii tilastollisille muuttujille ja sen avulla voitiin tutkia myös mahdollisten riippuvuuksien tilastollista merkitystä. Tätä merkitystä mitattiin Chi-testillä, jonka avulla nähtiin, oliko muuttujien välillä todella tilastollista riippuvuutta. Näin tutkimuksen kohteesta saatiin tilastollisesti ilmaistavia tuloksia. (Vilpas, 3.)

5.5. AINEISTO

Tutkimukseen tuli kaikkiaan 142 vastausta. Tutkimuksen kyselyn linkki lähetettiin sunnuntai iltana 24.9.2017 Adoptioperheiden Facebook-sivustolle. Muutamia vastaajia olivat jakaneet kyselynlinkkiä omilla verkostoissaan eteenpäin ja vuorokaudessa vastauksia tuli yli 100. Keskiyöön mennessä vastauksia oli tullut 142. ja kysely päätettiin sulkea. Tämän jälkeen vastauksia alettiin analysoida. Tutkimuksen tekijä ei osannut odottaa näin suurta vastausten määrää. Vastaajat olivat myös kirjoittaneet paljon avoimia vastauksia. Vastauksista paistoi läpi vanhempien kokema epätoivo ja jaksamattomuus, mutta myös onnellisuus ja toivo.

Vastaajista 97 prosentilla oli 1–2 adoptiolasta ja 3 prosentilla kolme adoptiolasta tai tätä enemmän. Kysymys lasten määrästä muotoiltiin tarkoituksella, jotta vastaajia ei pystyisi tunnistamaan, sillä tekijä uskoi vastauksia tulevan vain hieman yli 10 kpl. Tässä tapauksessa olisi ollut mahdollisuus, että vastaajat eivät olisi pysyneet anonyymeinä, koska kyselyssä kysyttiin myös lasten sukupuolta ja minkäikäisenä lapset oli adoptoitu. Adoptioperheet tuntevat yleensä hyvin toisensa ja ns. adoptiopiirit ovat maassamme hyvin pienet ja perheet pitävät tiiviisti yhteyttä toisiinsa. Tämä pyrittiin huomioimaan kyselyä tehtäessä.

Kuvio1. Vastaajien taustatiedot.

Minkä ikäisenä lapsi tuli perheeseen	0-1 v. 47	1-3 v. 66	4-6 v. 24	7-10 v. 5
Vastaajien adoptiolasten määrä	1-2 lasta 137	3 lasta tai enemmän 5		
Sukupuoli	Tyttö: 73	Poika: 67		

Adoptoitujen lasten sukupuolijakauma meni yllättäen varsin tasan. Vastaajien lapset olivat adoptoitu perheeseen useimmiten 1–3 - vuotiaina (47%). Alle vuoden ikäisiä lapsia oli adoptoinut 33 prosenttia vastaajista, 4–6 - vuotiaita 17 prosenttia ja 7–10 - vuotiaita vain 3 prosenttia kaikista vastaajista. Kenenkään vastaajan lapsi ei ollut adoptoitaessa yli 10 - vuotias.

6. TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1. VANHEMPIEN KOKEMA KIINTYMYS LAPSEENSA

Lapsen säteilemä vieraus vanhempiaan kohtaan ei aina häviä ja vanhempien on vaikea nähdä tummaa/aasialaista tai intiaanialkuperää edustavaa lastaan omana lapsena. Usein nämä tunteet koetaan niin vaaralliseksi sekä vieraksi, että vanhemmat mieluummin teeskentelevät, ettei niitä ole kuin myöntäisivät ne. (Kamm 1999, 14.) Tässä tutkimuksessa harvat vastaajat kokivat, etteivät he olleet yhtään kiintyneitä lapseensa. Vastaajista 11 prosenttia kertoi kiintymyksen lasta kohtaan vieneen aikaa ja jonkin ajan kuluttua lapsi oli alkanut tuntua heistä omalta. Iso osa vastaajista, eli 30 prosenttia, oli kokenut kiintyneensä lapseensa nopeasti ja pienen ajan kuluttua lapsi oli tuntunut omalta. Selkeä enemmistö vastaajista (58 %) oli kokenut, että he olivat kiintyneet lapseensa heti ja lapsi oli tuntunut heti omalta.

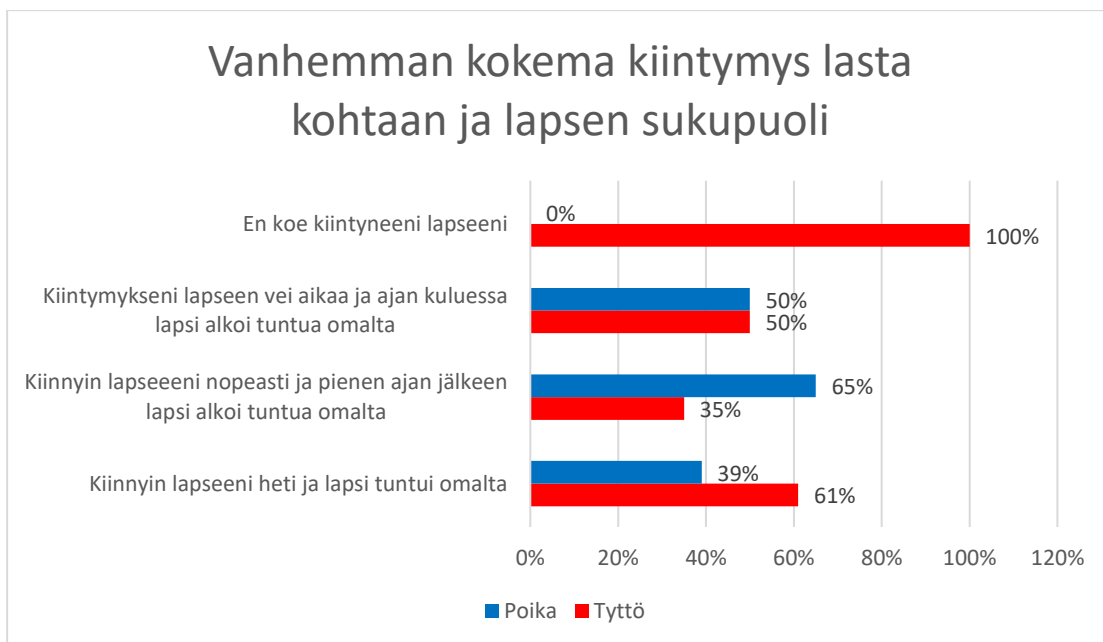
Kuvio 1. Vanhemman kiintyminen adoptiolapseensa. (N=142)

Vaikka vanhemmat yrittävätkin löytää samankaltaisuuksia itsensä ja lapsen väliltä, vedota retorisesti sekä symbolisesti kohtaloon ja enteisiin luodakseen väistämättömän sekä

luonnollisen yhteyden lapsensa ja itsensä välille, kiintymyssuhteen luominen vie aikaa (Högbacka 2009, 168-169). Verrattaessa vastaajien vastauksia heidän adoptoimansa lapsen sukupuoleen käy ilmi, että vanhemmat olivat omasta mielestään kiintyneet tyttölapsiin nopeammin kuin poikalapsiin. Yksi vastaajista kuitenkin kirjoitti, ettei hän ollut lainkaan kiintynyt lapseensa. Hänen lapsensa oli tyttö. Yllättävää oli, lasten sukupuolijakauma meni täysin tasan muiden vastaajien osalta, jotka kokivat kiintymyksen lapseen vieneen aikaa ennen kuin lapsi alkoi tuntua omalta.

”Joskus kävi mielessä, että miksi edes adoptoimme tämän lapsen ja näenkö hänet aina vieraana ja erilaisena. Toisaalta olen ymmärtänyt, että tunnen näin ja sallinut tunteen ja ajatellut, että aikaa myöten tämänkin muuttuu.”

SPSS-tilastointiohjelman avulla suoritettuna khiin neliö -testin mukaan lapsen sukupuolella on yhteys vanhemman kokemaan kiintymykseen lasta kohtaan ($\chi^2(3) = 7,606; p = ,055$).

Kuvio 2. Lapsen sukupuolen merkitys vanhemman kokeman kiintymyksen tunteen kanssa. (N=142)

Vastaajilta kysyttiin myös, olivatko he kokeneet syyllisyyttä, kun he olivat huomanneet kiintymyssuhteen luomisen lapseen olleen vaikeaa. Kysymykseen vastasi 142 vastaajasta vain 17. Heistä suurin osa, eli 76 prosenttia koki syyllistäneensä itseään, koska kiintymyssuhteen luominen oli ollut vaikeaa ja vienyt aikaa. Seitsemästätoista vastaajasta 24 prosenttia ei ollut mielestään kokenut syyllisyyttä asiaan liittyen. Vastaajilta kysyttiin vielä, miten tämä syyllisyys oli heissä ilmennyt. Kysymykseen tuli 11 vastausta. Vastauksista päällimmäisiksi teemoiksi nousi itse syyllisyys sekä riittämättömyyden ja epäonnistumisen tunteet. Vastaajat kirjoittivat myös kokeneensa pelkoa siitä, että he eivät kiintyisi lapseensa.

” Ei ollut sitä syvää kiintymyksen tunnetta näitä negatiivisia tunteita laimentamassa ihan ensimmäisinä yhteisinä viikkoina. Pelkäsin tietysti myös, mitä seurauksia omalla kypsymättömällä toiminnallani ja käytökselläni on lapsen tulevaisuuden kannalta.”

Yksi vastaajista kirjoitti tuntuneen pahalta, koska adoptiolapsi ei ollut tuntunut ”yhtä omalta” kuin heidän biologinen lapsensa. Toinen vastaaja taas kuvaili kokeneensa ulkopuolisuuden tunnetta itsestään, koska hänellä oli ollut adoption toteutuessa omaan terveyteen liittyvä iso kriisi, ja hän kertoi olleensa ”henkisesti ihan rikki” ja hyväksyneensä jo, etteivät he tule koskaan saamaan lasta. Tässä tilanteessa hän ei ollut pystynyt olemaan lapsellensa haluamansa kaltainen äiti. Hän oli kertomansa mukaan hoitanut lasta, mutta kokenut kaiken vain suorituksena ja katselleensa itseään ”jostain ulkopuolelta”. Samanaikaisesti hänen läheisensä olivat hänen mukaansa hokeneet, kuinka ihanaa nyt oli, miten hyvin kaikki nyt oli ja miten onnellinen hän oli. Todellisuudessa hän oli järkyttynyt, että hänestä oli tullut äiti. Kun hän oli puhunut asiasta läheisilleen, oli häntä pidetty hulluna, käsketty mennä psykologille ja hakea unilääkkeitä. Läheisten mukaan myös hänen miehensä olisi pitänyt äidin sijaan jäädä hoitamaan lasta. Vastaajan mukaan tästä ei kuitenkaan ollut kyse, vaan lapsi sai tarvitsemansa hoidon, mutta hän itse tarvitsi aikaa ja tilaa käsitellä asiaa.

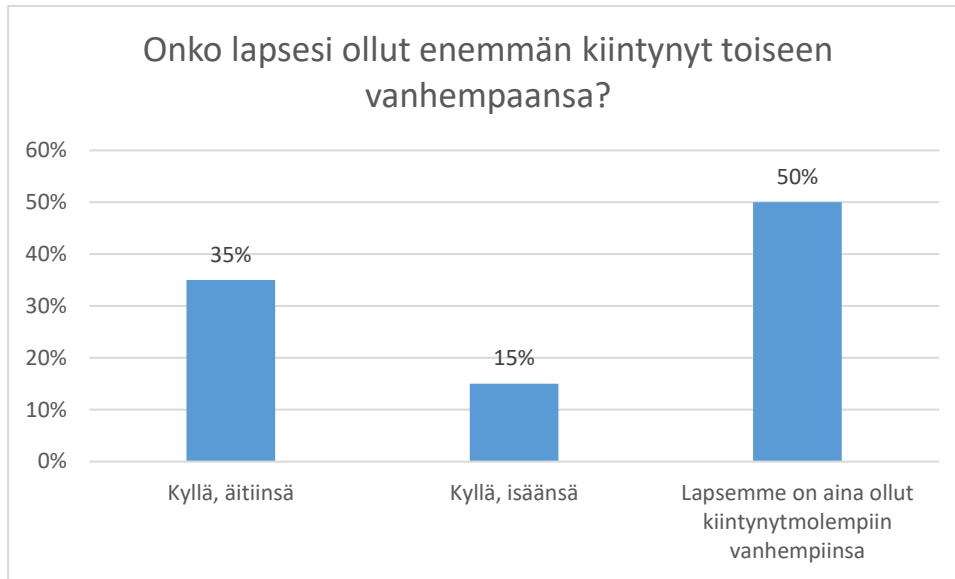
”Lapsi oli ihana ja hoidin häntä tietysti, mutta kaikki oli suoritusta ja katselin itseäni jostain ulkopuolelta. Samalla läheiseni hokivat, kuinka kaikki on nyt hyvin ja niin ihanaa. Ja, että kuinka olen nyt onnellinen. Ei se minusta ollut sitä. En ollut onnellinen. Olin järkyttynyt siitä, että minusta tulikin äiti. Sitä ei pitänyt enää tapahtua ja olin tehnyt muita elämänsuunnitelmia.”

Vastaajien kokemien negatiivisten tunteiden kirjo oli laaja. He kokivat näiden tunteiden vaikuttaneen heidän vanhemmuuteensa ja siihen, miten he olivat kyenneet suhtautumaan lapseensa. Vastaajat kirjoittivat myös pelänneensä, mitä vaikutuksia tästä on heidän lapsensa kehitykselle.

”Pelkäsin tietysti myös, mitä seurauksia omalla kypsymättömällä toiminnallani ja käytökselläni on lapsen tulevaisuuden kannalta. Nyt ollaan kuljettu kohta kolme vuotta yhteistä tietä. Fiksu, hieno ja tasapainoinen lapsi tuosta on tullut. En onnistunut pilaamaan!”

6.2. LAPSEN OSOITTAMA KIINTYMYS VANHEMPIAAN KOHTAAN

Adoptoitavalla lapsella saattaa olla traumaattisia kokemuksia liittyen varhaiseen kiintymiseen. Traumaattiset kokemukset saattavat johtua siitä, että lapsi ei ole välttämättä saanut osakseen läheisyyttä. Hoitajat ovat saattaneet vaihtua ja näin ollen lapsella saattaa olla jo monia hylkäämiskokemuksia. Tämän myötä lapsen käsitys omasta itsestään ja muista on saattanut vaurioitua. Hänen käytöksensä saattaa heijastaa odotuksia torjuvaa, epäluotettavaa tai ei-käytettävissä olevaa aikuista kohtaan. (Kalland 2001, 204.) Tämän vuoksi vastaajilta kysyttiin, oliko lapsi/lapset olleet enemmän kiintynyt isäänsä tai äitiään kohtaan vai oliko lapsi/lapset osoittaneet kiintymystä molempiin vanhempiinsa. Kaikista vastaajista 50 prosenttia koki lapsensa tai lastensa olleen aina kiintyneitä molempia vanhempia kohtaan. Vain äitiään kohtaan kiintymystä osoittaneita oli 35 prosenttia ja isäänsä kohtaan 15 prosenttia.

Kuvio 3. Onko adoptiolapsi ollut selkeästi enemmän kiintynyt vain toiseen vanhempaansa. (N=142).

Vastaajilta kysyttiin vielä, miten lapsen kiintyminen vain toiseen vanhempaan on vaikuttanut parisuhteeseen? Vaikutukset vaihtelivat avioeroista asian hyväksymiseen. Vastaajista kaksi koki tämän vaikuttaneen eropäätökseen puolisoista. Asian koettiin yleisesti haastavan perisuhdetta ja asettavan vanhemmat eriarvoiseen asemaan. Tämä tuntui aiheuttavan myös riitoja parisuhteeseen, etenkin liittyen lasten kasvattamiseen. Monet vastaajat kuitenkin kokivat puolisonsa olleen heitä kohtaan ymmärtäväinen asian suhteen ja he kokivat myös tukeneensa toisiaan.

”Aika oli molemmille raskasta, mutta se ei vaikuttanut parisuhteeseemme negatiivisesti.

Molemmat tuimme toisiamme.”

Lapsen kiintymys vain toiseen vanhempaansa koettiin monissa vastauksissa raskaana sen vuoksi, että lapsi ”roikkui” toisessa vanhemmassa, joka ei saanut ollenkaan omaa aikaa. Ulkopuolelle jäänyt vanhempi oli taas usein kokenut mm. ulkopuolisuuden ja surun tunnetta. Jotkin vastaajista kuvailivat tämän myös vaikuttaneen negatiivisesti parisuhteeseen ja kertoivat parisuhteen olleen käytännössä tauolla tuon ajan. Kuitenkin monet vastaajista kokivat tilanteen tasaantuneen ajan kuluessa ja lapsen kiintyneen tasapuolisesti molempiin vanhempiinsa. Myös etukäteen saatu tieto, siitä että kiintymyssuhdehäiriön korjaantuminen vei aikaa, helpotti ja monet kokivat tilanteen olevan ymmärrettävä. Monet vastaajat kokivat tilanteen korjaantuneen

muutamana vuoden kuluessa. Yksi vastaajista kertoi lapsen olleen aluksi kiintynyt molempiin vanhempiinsa, mutta murrosiässä tämä oli muuttunut ja lapsi oli kiintynyt vain toiseen vanhempansa. Tämä havaointo tukee Zeanahin tulosta jonka hän havaitsi kollegoineen Romaniasta adoptioitujen lasten seuranta tutkimuksessa. Kiintymyssuhdehäiriö saattaa jatkua lapsilla vielä senkin jälkeen, kun he ovat jo kiintyneet adoptiovanhempiinsa. Käytös oli sitä tavallisempaa mitä kauemmin lapset olivat kasvaneet laitoksessa. (Zeanah 2002, 988.)

”Teini-iässä oli vaikeaa, kun äitinä minun piti olla lapsen ja isän välillä, joskus tyynnyttäen molempia, joskus tulkkina heidän välillä. Kun lapsi oli pieni, meillä ei ollut tätä ongelmaa, se kehittyi teini-iässä.”

6.3. ADOPTIOLASTEN OIREILU

Vastaajilta kysyttiin, oliko lapsella/lapsilla ollut seuraavia oireita. Heille annettiin mahdollisuus valita useampi kuin yksi oire ja kirjoittaa jokin muu oire, joka ei ollut listassa. Oireiden kirjo oli laaja. Eniten vastaajat ilmoittivat lapsella/lapsillaan olevan tunteiden alisääntelyyn liittyviä ongelmia. Näitä oireita olivat uhmakas tai impulsiivinen käytös ja sääntöjen noudattamisen vaikeus. Tunteiden ylisääntelyn yleisimpiä oireita taas olivat arkuus, ujous ja pelokkuus. Vastaajat kirjoittivat lastensa muista oireista laajasti.

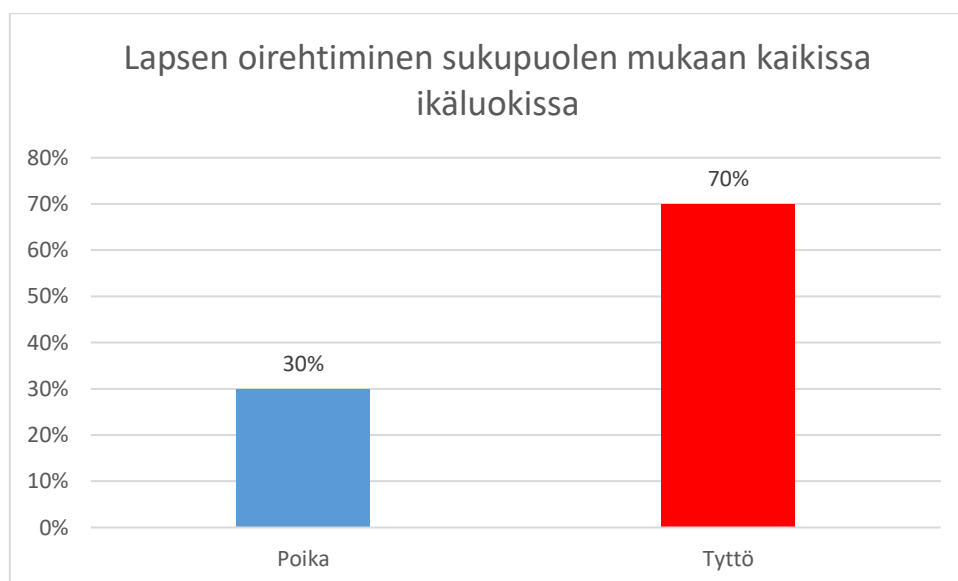
Taulukko 2. Adoptiolasten oireilu. (N=142)

OIRE	MÄÄRÄ
Uhmakasta käytöstä	17%
Impulsiivista käyttäytymistä	13%
Vaikeuksia noudattaa sääntöjä	12%
Arkuutta tai ujoutta	10%
Aggressiivisuutta	9%
Kiintymyssuhdehäiriö	8%
Painajaisia	8%
Pelokkuutta	7%
Itsensä heijaamista	6%
Itsensä satuttamista	5%
Peukalon imemistä	1%
Muut	4%

Kehityopsykologit ovat yksimielisiä myönteisen ja vastavuoroisen vuorovaikutuksen merkityksestä lapsen suotuisalle kehitykselle ja itsesäätelylle. Daniel Stern (1985) näkee kiintymyssuhteen vuorovaikutuksellisenä tunteidensäätelynä, jossa vanhempi toimii lapsen itseä säätelevänä toisena. John Bowlbyn mukaan (1982) turvallisen kiintymyssuhteen avulla lapselle syntyy luottamus ja turvallisuudentunne, jotka toimivat persoonallisuuden ja lapsen minätunteen kehityksen pohjana. Käytännössä tämä tarkoittaa hänen mukaansa, että arkiset vuorovaikutustilanteet ja niissä toistuvasti syntyvät kokemukset huolenpidosta ja tunteiden oikein ymmärtämisestä ja niihin vastaamisesta synnyttävät / luovat pohjan turvallisen kiintymyssuhteen. Turvattoman kiintymyssuhteen on tutkimuksissa havaittu altistavan masennukselle ja muille tunteiden säätelyn pulmille (Laakso 2011, 66-71.)

Huomiota herättävä tulos oli, että lapsista tyttölapset olivat oirehtineet selkeästi poikalapsia enemmän verrattaessa vastauksia kaikissa ikäluokissa. Khiin neliö -testin mukaan lapsen sukupuolella ja lapsen kokemien haasteiden välillä koulussa tai päivähoitossa on tilastollisesti merkitsevä riippuvuus ($\chi^2(1) = 10,782$; $p = 0,001$).

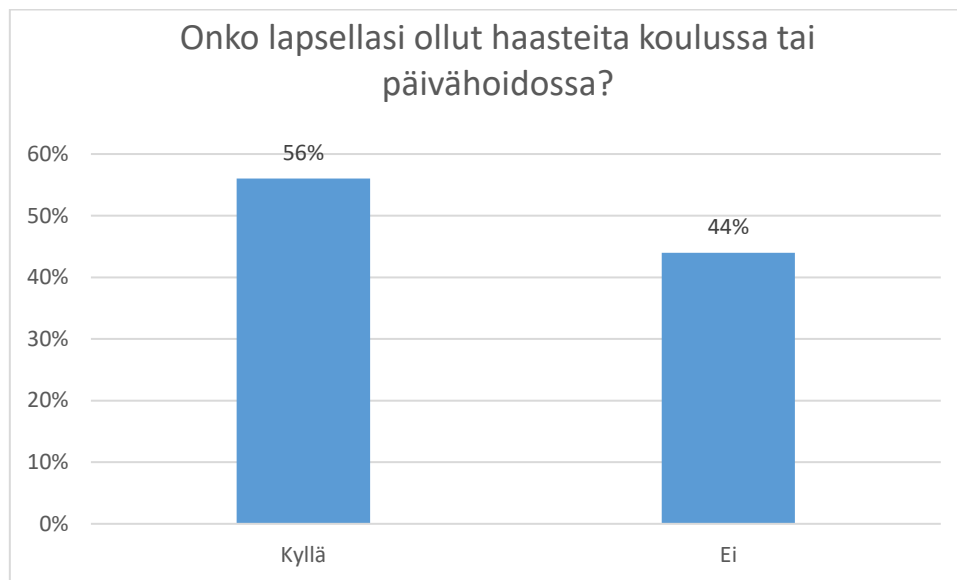
”Päiväkodissa on havaittu, että uudessa jännittävässä tilanteessa tyttömme painaa hihan suun eteen ja haistelee sitä.”

Kuvio 4. Lasten oirehtimisen yleisyys sukupuolen ja iän mukaan. (N=142)

6.4. ADOPTIOLASTEN KOKEMAT VAIKEUDET KOULUSSA JA PÄIVÄKODISSA

Suurin osa vastaajista koki heidän lapsellaan/lapsillaan olleen haasteita koulussa tai päivähoitossa.

Kuvio 5. Lasten kokemat haasteet koulussa tai päivähoitossa. (N=142)

Vastaajat kuvailivat lapsilla olleen etenkin vaikeuksia noudattaa sääntöjä ja luottaa aikuisiin. Myös impulsiivista- ja levotonta käyttäytymistä sekä ongelmia sosiaalisissa suhteissa koettiin olevan paljon. Yksi vastaajista kertoi, että hänen lapsensa ei ollut aluksi ymmärtänyt, että päiväkodista lähdetään päivän päätteeksi kotiin. Lapsi oli luullut, että hän on nyt vain päiväkodissa, aivan kuten hän oli aiemmin ollut lastenkodissa. Tämä on seurausta Orlanssin mukaan siitä, että lapsi ei ole saanut aikuiselta tarvitsemaansa tukea ja turvaa. Jos lapsi kokee lapsuudessaan menetyksen, tai hänen fyysisiin sekä emotionaalisiin tarpeisiin ei vastata, on vaarana, että jopa lasten aivojen normaalikehittyminen vaarantuu. Sama on mahdollista, jos lapsi kokee jo hyvin pienenä menetyksestä tai vuorovaikutuksen puutteesta aiheutuvaa stressiä. Kun lapsi jää vaille tarvitsemaansa turvaa ja hoivaa, on Orlanssin mukaan tavallista, että lapsen stressinsieto- ja tunteiden itsesäätelykyky vaarantuvat. Nämä itsesäätelyhäiriöt voivat johtaa lapsen aggressiiviseen käyttäytymiseen joko itseä tai muita kohtaan. (Orlans. 2014, 92.)

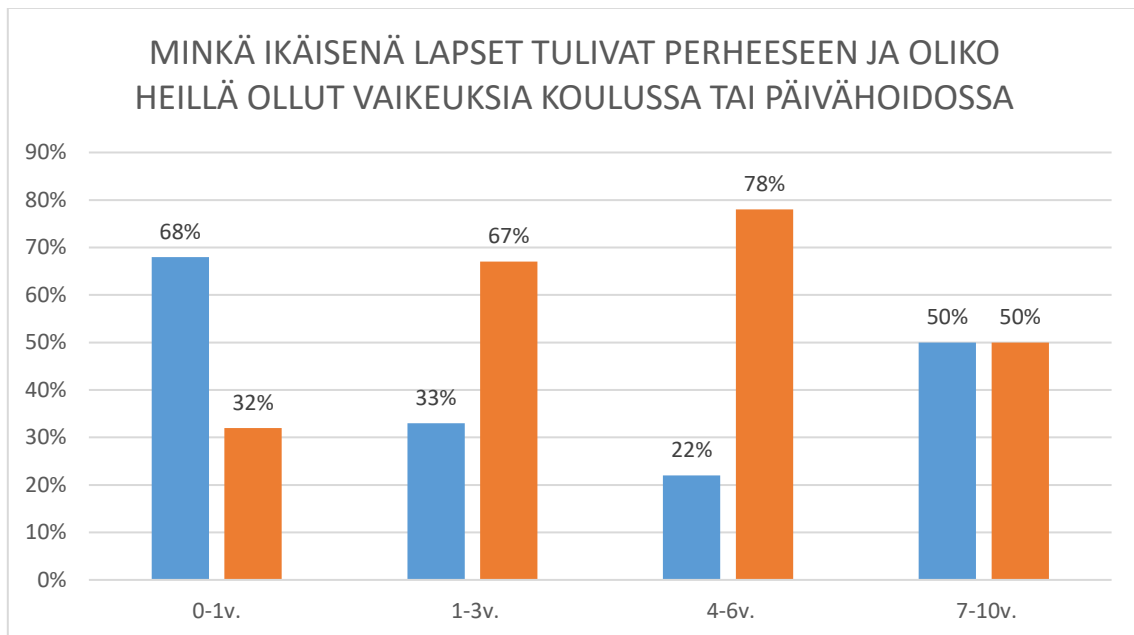
”Lapsellamme on ollut vaikeuksia noudattaa sääntöjä ja luottaa aikuisiin. Aluksi lapsemme ei ymmärtänyt, että päiväkodista lähdetään päivän loputtua kotiin vaan hän luuli, että hän on

nyt vain päiväkodissa. Hän oli kiljunut aina kun oli ollut ristiriitatilanteita ja rimpuillut lattialla. Henkilökunta on joutunut eristämään lapsemme toiseen huoneeseen, kun hän on potkinut ja lyönyt muita lapsia ja henkilökuntaa.”

Lapset, jotka olivat olleet päiväkodissa levottomia ja impulsiivisia, eivät ilmeisesti olleet kyenneet säätelämään käytöstään. Nämä lapset olivat vastaajien mukaan mm. kiljuneet ja rimpuilleet lattialla ristiriitatilanteissa ja heitä oli jouduttu eristämään toiseen huoneeseen. Myös siirtymätilanteet päiväkodissa tai muutokset henkilökunnassa olivat aiheuttaneet näissä lapsissa levottomuutta, eivätkä lapset olleet suostuneet noudattamaan aikuisten ohjeita.

”Päiväkodissa siirtymätilanteet ovat aiheuttaneet levottomuutta ja lapsi ei ole suostunut noudattamaan aikuisten antamia ohjeita. Tästä on seurannut raivokohtauksia, vaikka kotona vastaavaa ei ole ilmennyt.”

Verrattaessa keskenään sitä, minkä ikäisenä vastaajien lapset oli adoptoitu perheisiin, kävi ilmi, että eniten ovat oireilleet lapset jotka on adoptoitu 1–3 - vuotiaina. Tulos saatiin ristiin vertailemalla minkä ikäisenä lapset olivat tulleet perheeseen, ja oliko heillä ollut ongelmia koulussa tai päivähoidossa. Khiin neliö -testin mukaan adoptioiällä ja lapsen kokemien haasteiden välillä koulussa tai päivähoidossa on tilastollisesti merkittävä riippuvuus ($\chi^2(3) = 18,851; p < 0,001$).

Kuvio 6. Lasten adoptioiän vaikutus koulussa tai päivähoidossa koettujen haasteiden yleisyyteen. (N=142)

Tulos on yhtenevä Yhdysvaltalaisen tutkimuksen (Postadoption parenting and socioemotional development in postinstitutionalized children) kanssa, jossa vertailtiin keskenään kansainvälisesti adoptoitujen-, sijoitettujen sekä vanhempiensa kanssa kasvaneiden lasten sosiaalista kehitystä. Vanhempien näkökulmasta adoptoitujen lasten sosiaalisten ongelmien kehittymiseen vaikuttivat adoptoitujen lasten ikä sekä olot lastenkodissa. (Garving 2012, 42-43.)

Kouluikäisten lasten vanhemmat kertoivat heidän lapsilla olleen ADD tai ADHD häiriötä, neurologisia häiriötä, erilaisia oppimisvaikeuksia ja uhmakasta käyttäytymistä. Lapset olivat kokeneet koulussa myös syrjimistä muilta oppilailta, ja yksi vastaaja kirjoitti lapsensa joutuneen rasmin kohteeksi koulussa. Useat vastaajat kertoivat lapsensa ajautuneen kiusatuiksi koulussa. Myös ongelmat sosiaalisissa suhteissa ja toisten ilmeiden tai sanomisten väärintulkintaa, asioiden merkitysten väärinymmärtämistä ja tästä aiheutuvaa aggressiivisuutta mainittiin monissa vastauksissa. Vastaajat kokivat myös lapsensa luovuttavan tavallista helpommin kouluun liittyvissä haasteissa, tai sitten he kokivat lapsensa suoranaisesti välttelevän kaikkia haasteita.

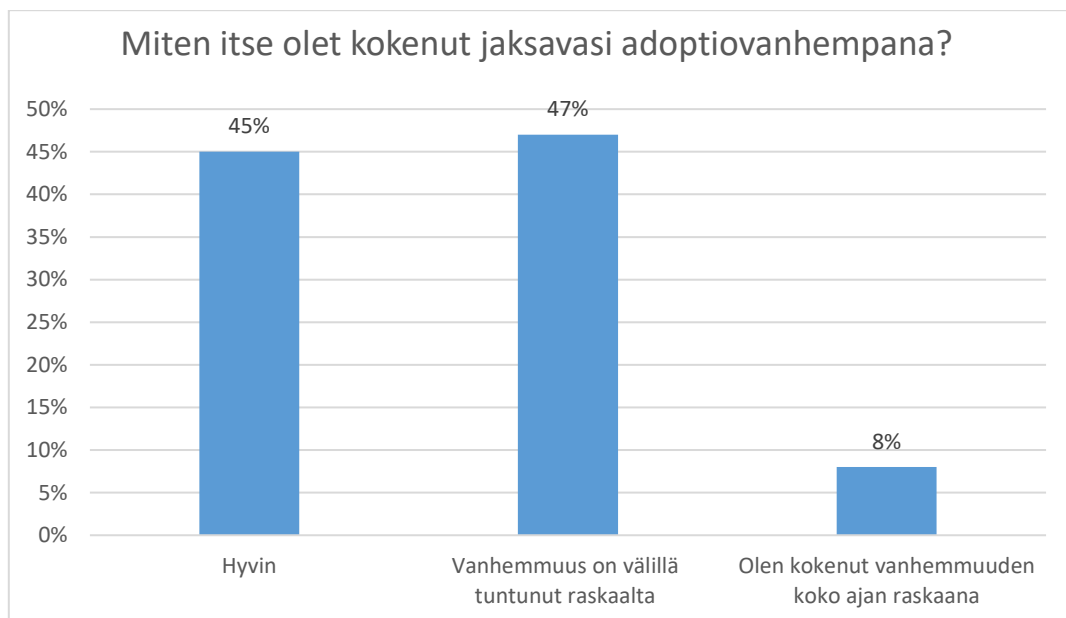
”Lapsellamme on todettu AdHd, jolla vaikutusta keskittymiseen. Lapsi on luonteeltaan sosiaalinen, mutta välillä saattaa mennä liian lähelle toista tai ei ymmärrä, jos toista häiritsee joku tilanne.”

Muiden tutkimusten mukaan adoptiolasten koulunkäynnissä tyypillisiä vaikeuksia ovat keskittymisvaikeudet, tilan ja ajan hahmottamisongelmat, johdonmukaisen ja abstraktin ajattelun vaikeudet, heikkoudet matematiikassa sekä toimiva mutta sanavarastoltaan pieni ja köyhä kieli. (Pölkky-Pieskä 2002, 184.) Vastauksista kävi myös ilmi, että monella lapsella oli niin päiväkodissa kuin koulussa vaikeuksia luottaa aikuisiin. Myös vaikeuksista luottaa toisiin lapsiin, oli useita mainintoja. Tämän luottamuspulan nähtiin vaikeuttavan sosiaalista kanssakäymistä ja kaverisuhteiden luomista. Vaikeuksista johtuen vastaajien mielestä lapset ovat käyttäytyneen levottomasti, häirinnyt keskittymistä sekä aiheuttaneet jopa aggressiivista käyttäytymistä muita lapsia kohtaan. Useat vastaajat nostivat esille, että opettajat eivät ymmärtäneet lapsen oirehdintaa. Lapset olivat oireilleet koulussa, ja muutaman vastaajan mielestä opettajan ymmärtämättömyys oli osaltaan vain pahentanut tilannetta.

”Opettaja ei osannut mennä omilla toimillaan vastaan, jotta lapsen kiintymyssuhdehäiriöön kuuluva omaehtoisuus helpottaisi, vaan on luullut sitä normaaliksi pahantapaisuudeksi.”

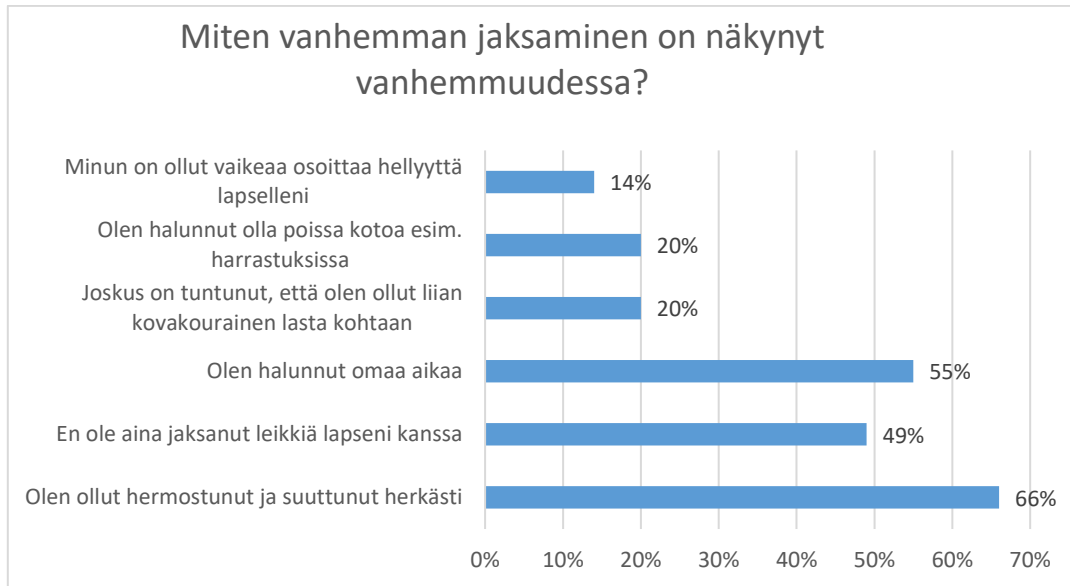
6.5. VANHEMPIEN OMAT KOKEMUKSET JAKSAMISESTAAN ADOPTIOVANHEMPANA

Vastaajilta kysyttiin, miten he ovat itse kokeneet jaksavansa adoptiovanhempina. Pieni enemmistö vastaajista (47 %) koki adoptiovanhemmuuden olleen välillä raskasta. Kuitenkin melkein yhtä suuri osa vastaajista oli kokenut jaksavansa hyvin ja vain 8 prosenttia ilmoitti kokeneensa vanhemmuutensa koko ajan raskaana.

Kuvio 7. Miten vanhemmat ovat jaksaneet adoptiolasten kanssa. (N=142)

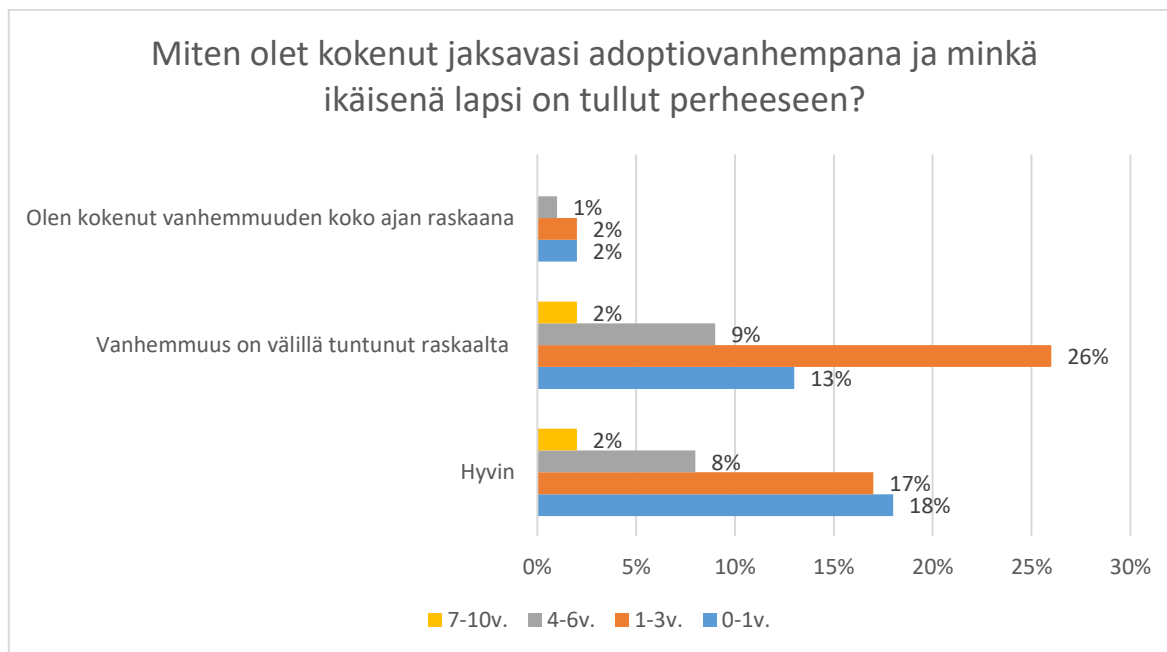
Vastaajilta kysyttiin myös, miten heidän jaksaminen on näkynyt heidän vanhemmuudessa? Vastaajilla oli taas mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Selkeä enemmistö, koki hermostuneensa ja suuttuneensa omasta mielestään herkästi lapselleen. Moni vastaaja kertoi tarvitseensa omaa aikaa, tai koki ettei ollut jaksanut leikkiä lapsensa kanssa. Yllättävän moni vastaajista myönsi olleensa omasta mielestään liian kovakourainen lastaan kohtaan. Pieni osa koki halunneensa olla poissa kotoa tai koki hellyyden osoittamisen lapselle vaikeaksi.

Kuvio 8. Miten vanhemman jaksaminen on näkynyt vanhemmuudessa. (N 142)

Verrattaessa vastaajien kokemuksia liittyen vanhempana jaksamiseen ja siitä, minkä ikäisenä he olivat lapsensa adoptoineet, tulos osoitti että selvä enemmistö (36 kpl.) oli kokenut vanhemmuuden välillä raskaana, jos perheeseen adoptoitu lapsi oli ollut adoptio hetkellä 1–3 -vuotias. Yksikään vastaaja ei ollut kokenut vanhemmuutta raskaana, jos lapsi oli ollut adoptiohetkellä 7–10 -vuotias. Kolme vastaajaa, jotka olivat adoptoineet lapsensa 0–1 -vuotiaana ja samoin vastaajat, jotka olivat adoptoineet lapsensa 1–3 -vuotiaana, olivat kokeneet vanhemmuuden koko ajan raskaana. Tuloksista huolimatta khiin neliö -testin mukaan *lapsen adoptioiällä* ja vanhemman jaksamisen välillä ei ole merkitsevää riippuvuutta ($\chi^2(6) = 4,941$; $p = 0,551$).

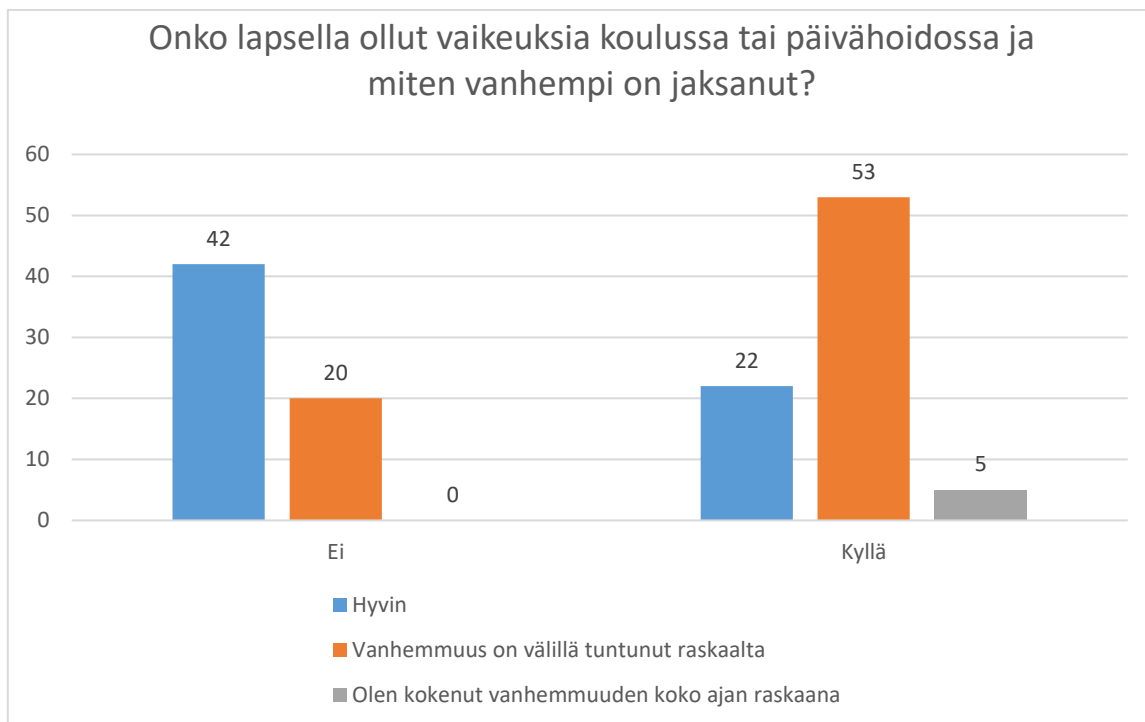
”Olen kokenut raskaaksi samat asiat kuin monet biologiset vanhemmat. Lapsi nukkui huonosti 5-vuotiaaksi asti ja itse olen ollut tämän vuoksi todella väsynyt.”

Kuvio 9. Miten olet kokenut jaksavasi adoptiovanhempana ja minkä ikäisenä lapsi on tullut perheeseen. (N=142)

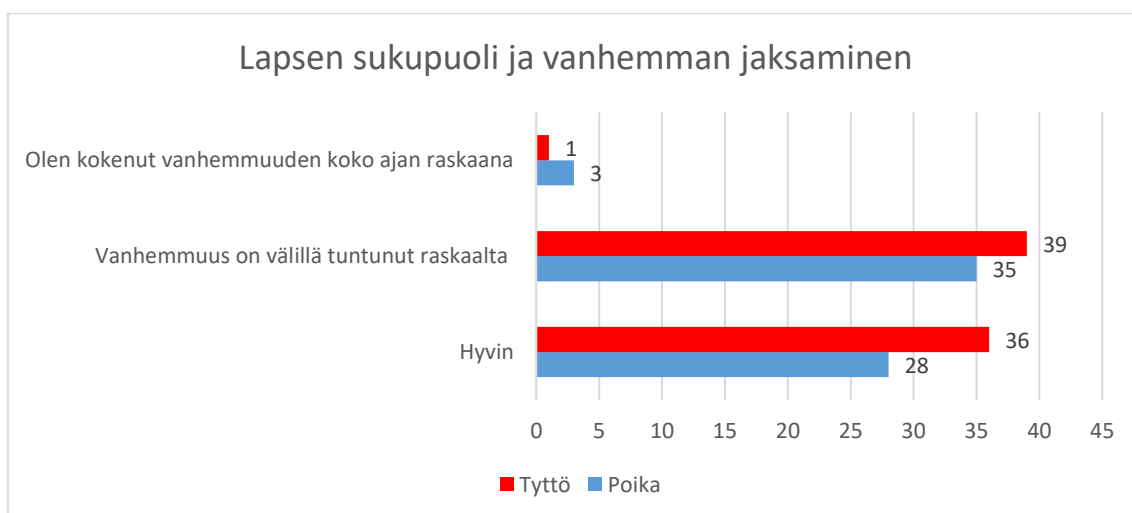
Viisi niistä vastaajista, jotka olivat kokeneet vanhemmuuden koko ajan raskaana, ilmoitti lapsellaan olleen vaikeuksia koulussa tai päivähoidossa. Viisikymmentäkolme vastaajista, jotka ilmoittivat kokeneensa vanhemmuuden välillä raskaana, ilmoittivat lapsillaan olleen vaikeuksia koulussa tai päivähoidossa. Tästä ryhmästä vastaavasti 20 kpl. kertoi, ettei lapsella ole ollut vaikeuksia koulussa tai päivähoidossa. Vastaavat luvut hyvin vanhempana jaksaneista vastaajista olivat, että 22 vastaajan lapsella oli ollut vaikeuksia koulussa tai päivähoidossa ja 42 vastaajan lapsella ei ollut vaikeuksia koulussa tai päivähoidossa. Khiin neliö -testin mukaan sillä, onko lapsella ollut haasteita päiväkodissa tai koulussa, ja vanhemman jaksamisella on merkitsevä riippuvuus ($\chi^2(2) = 25,976; p = 0,001$).

”Joskus nipotan teinille turhasta. Tuntuu, että koska suhde on muutenkin niin etäinen, niin samapa tuo, vaikka nalkuttaisinkin.”

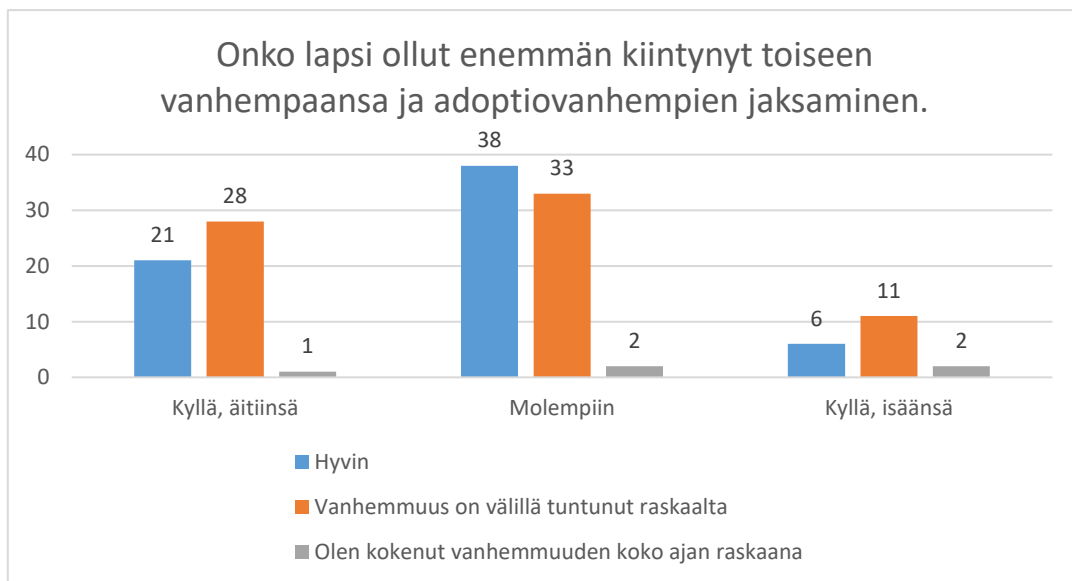
Kuvio 10. Miten lapsen vaikeudet koulussa tai päiväkodissa ovat vaikuttaneet vanhemman jaksamiseen. (N=142)

Verrattaessa lapsen sukupuolta vanhemman ilmoittamaan jaksamiseen ei selkeitä eroja tullut esille. Pieni enemmistö tyttölasten vanhemmista koki vanhemmuuden olleen välillä rakasta. Khiin neliö -testin mukaan vanhemman jaksamisen ja lapsen sukupuolen välillä ei ole yhteyttä, eli sukupuoli ei selitä vanhemman jaksamista ($\chi^2 (2) = 2.264; p = 0,322$).

Kuvio 12. Lapsen sukupuolen merkitys vanhemman jaksamiseen. (N=142)

Lapsen osoittamaa kiintymystä vanhempiaan kohtaan ja vanhempien jaksamista verrattaessa käy selkeästi ilmi, että vanhemmat ovat kokeneet jaksavansa paremmin vanhempina kun lapsi on ollut kiintynyt molempiin vanhempiinsa. Sillä, onko lapsi ollut kiintynyt enemmän isäänsä tai äitiinsä, oli merkitystä jaksamiseen enemmän kuin jos lapsi oli kiintynyt vain isäänsä. Khiin neliö -testin mukaan vanhemman jaksamisen ja lapsen osoittaman kiintymyksen välillä on yhteys ($\chi^2(2) = 5,630$; $p = 0,229$).

Kuvio 13. Onko lapsi ollut enemmän kiintynyt toiseen vanhempaansa ja adoptiovanhempien jaksaminen.

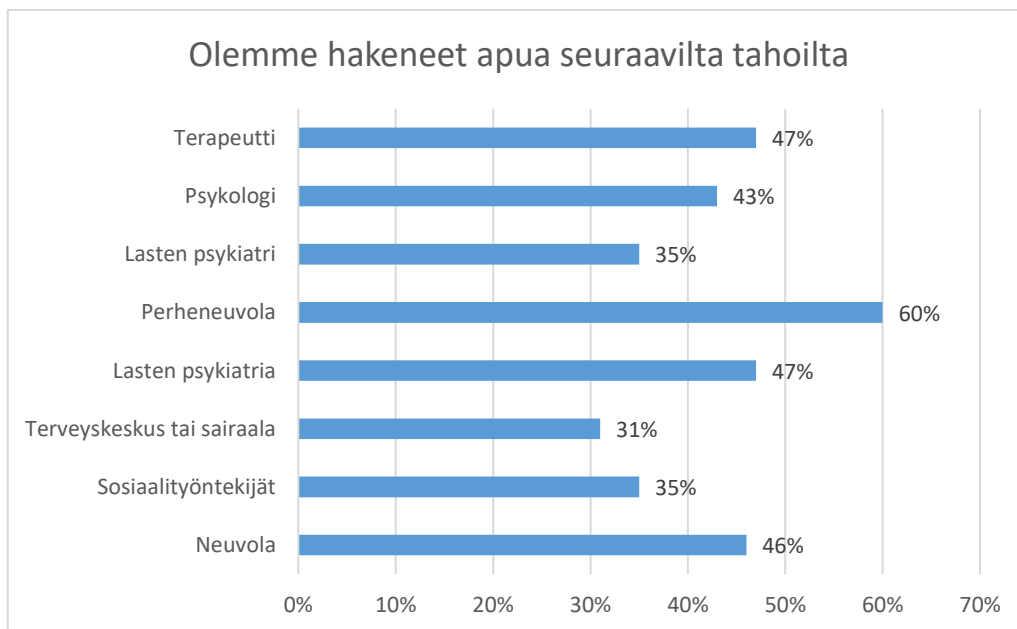
6.6. VANHEMMAT HAKEMASSA APUA LAPSELLEEN

Jari Sinkkosen mukaan adoptiolapset ovat yliedustettuina lääketieteellistä arviointia ja apua tarvitsevien lasten joukossa. Adoptiovanhempien kynnys hakea apua lapsilleen on matalampi, mutta Sinkkosen mukaan useat adoptiovanhemmat turhautuvat joutuessaan selittämään viranomaisille ja terveydenhuollon ammattilaisille adoptioon liittyviä asioita. (Sinkkonen 2016, 760-761) Vastaajista selkeä enemmistö, ilmoitti hakeneensa apua lapseensa liittyvissä asioissa (56%).

Kuvio 14. Onko vanhemmat hakeneet apua lapselleen. (N=142)

Vastaajista selkeä enemmistö oli hakenut apua perheneuvolasta. Terapeutin, lastenneuvolan ja lastenpsykiatrian apua oli haettu seuraavaksi useammin. Lasten psykiatrialta, terveyskeskuksesta tai sairaalasta ja sosiaalityöntekijöiltä apua oli haettu harvemmin.

Kuvio 15. Mistä tahoista vanhemmat ovat hakaneet apua. (N=77)

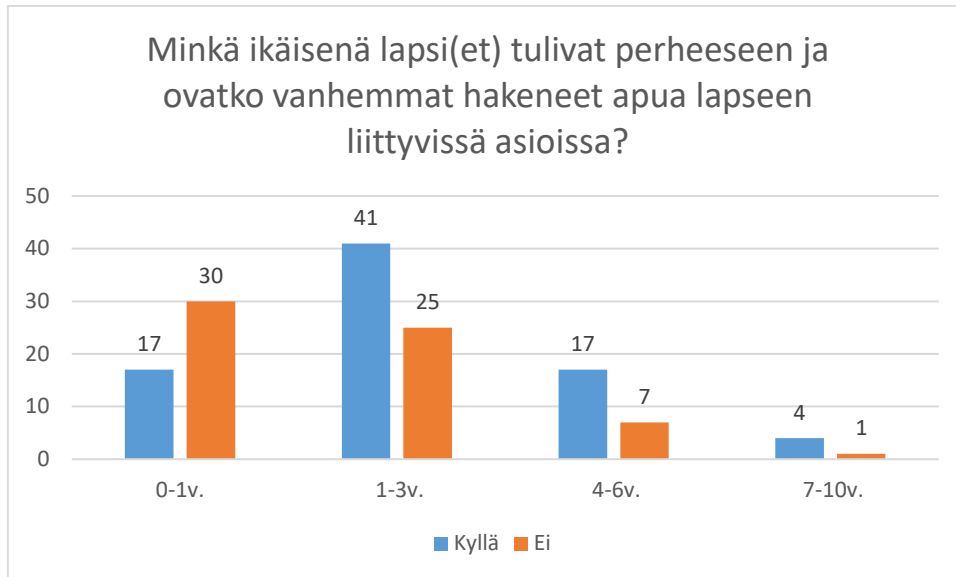
Verrattaessa vastaajia, jotka ovat hakaneet apua lapseensa liittyvissä asioissa, käy ilmi, että vähiten apua ovat hakaneet perheet, joissa lapsi on ollut enemmän kiintynyt isäänsä, ja eniten

perheet, jotka vastasivat lapsen olleen aina kiintynyt molempiin vanhempiinsa. Khiin neliö -testin mukaan sillä, onko lapsi kiintynyt enemmän toiseen vanhempaansa ja ovatko vastaajat hakeneet apua lapseen liittyvissä asioissa, on merkitsevä riippuvuus ($\chi^2(2) = 6.046$; $p = 0,049$).

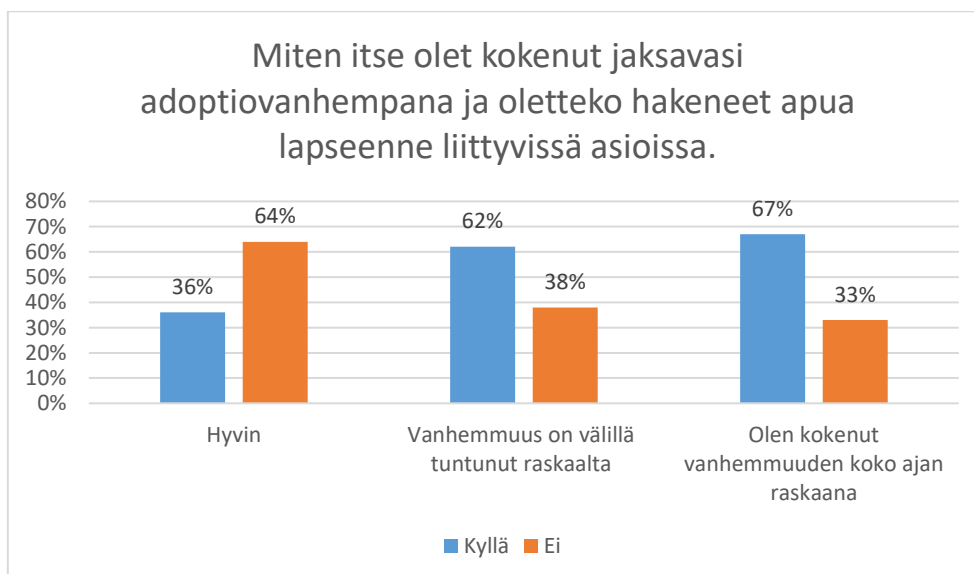
Kuvio 16. Lapsen osoittaman kiintymyksen merkitys avun hakemiselle. (N=79)

Vastaajat, jotka ilmoittivat hakeneensa apua, olivat adoptoineet useimmin 1–3 - vuotiaan lapsen. Suhteessa vastaajien määrään harvimmoin apua olivat hakeneet vanhemmat joiden adoptiolapset olivat olleet perheeseen tullessa 0–1 - vuotiaita. Vanhempia lapsia adoptoineet vastaajat olivat hakeneet apua lapseensa liittyvissä asioissa selkeästi enemmän kuin nuorempia lapsia adoptoineet vanhemmat. Khiin neliö -testin mukaan lapsen adoptioiällä on yhteys sen kanssa ovatko vanhemmat hakeneet apua lapseensa liittyvissä asioissa ($\chi^2(3) = 11,748$; $p = 0,008$).

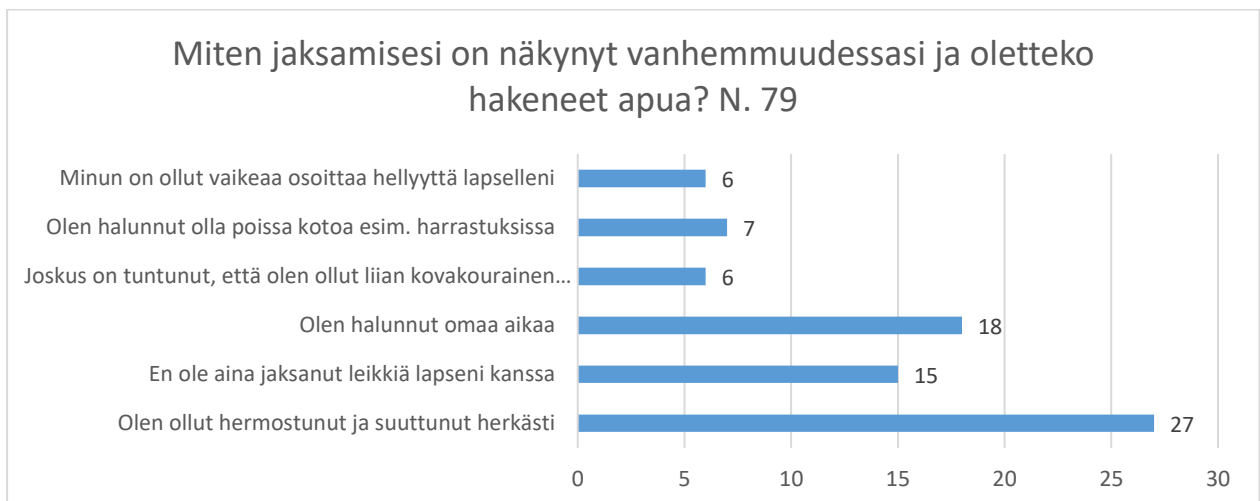
Kuvio 17. Adoptioiän merkitys avun hakemiselle. (N=79)

Tuloksia tarkasteltaessa ei ole yllätys, että vanhemmat jotka ovat kokeneet vanhemmuuden välillä raskaana, ovat hakeneet apua selkeästi useammin kuin vanhemmat jotka ovat kokeneet jaksavansa hyvin. Vastaajista, jotka ovat olivat kokeneet adoptiovanhemmuuden koko ajan raskaana, selkeä enemmistö, eli 67% oli hakenut apua itselleen, Vastaava prosentti hyvin jaksaneilla vanhemmilla oli 36 % ja vanhemmilla jotka kokivat vanhemmuuden välillä olleen raskasta, 62 %. Khiin neliö -testin mukaan vanhempien jaksamisella ja avun hakemisen välillä on merkittävä yhteys ($\chi^2(2) = 42,207$; $p = 0,001$).

Kuvio 18. Vanhemman jaksamisen merkitys avun hakemiselle. (N=119)

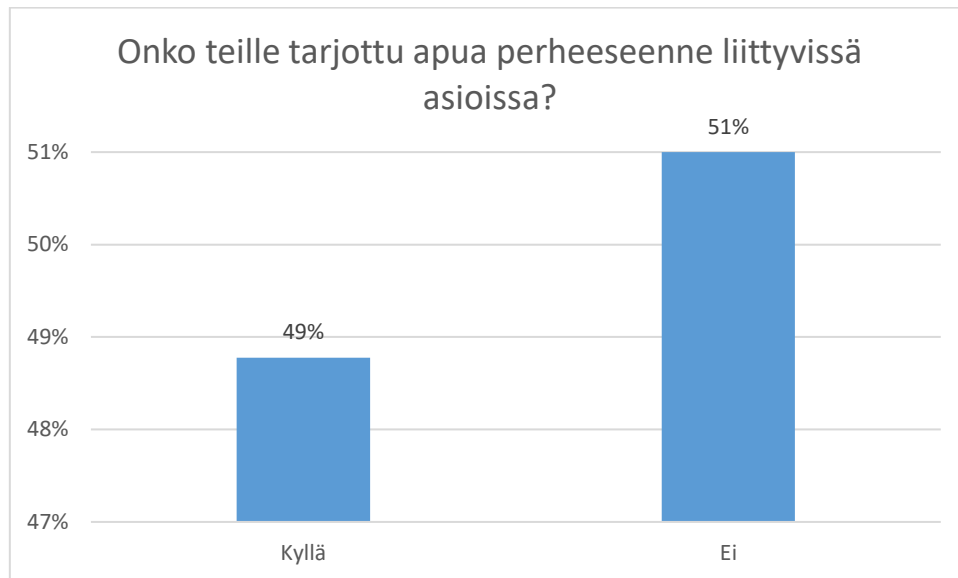
Kansainvälinen adoptio vaatii paljon parisuhteelta. Monet adoptiovanhempien läpi käymät asiat ovat samoja kuin biologiset vanhemmat käsittelevät, mutta adoptio tuo mukanaan kuitenkin oman ainutlaatuisuutensa. (Korenius 2007, 82.) Verrattaessa keskenään vanhempien kokemuksia, miten heidän jaksamisensa on näkynyt vanhemmuudessa ja ovatko vanhemmat hakeneet apua perheelle näkyy selkeästi, että vastaajat, jotka ovat kokeneet olleensa hermostuneita ja suuttuneensa helposti, kertoivat useammin hakeneensa apua perheelleen. Toiseksi useammin perheelleen apua olivat hakeneet vastaajat, jotka ovat halunneet omaa aikaa, ja jotka eivät ole aina jaksaneet leikkiä lastensa kanssa. Kolmanneksi eniten apua olivat hakeneet vastaajat, jotka olivat kokeneet olleensa joskus liian kovakouraisia lastansa kohtaan ja halunneet olla poissa kotoa sekä ne joiden oli ollut vaikeaa osoittaa hellyyttä lastansa tai lapsiansa kohtaan.

Kuvio 19. Jaksamisen näkyminen vanhemmuudessa ja avun hakeminen (N=79)

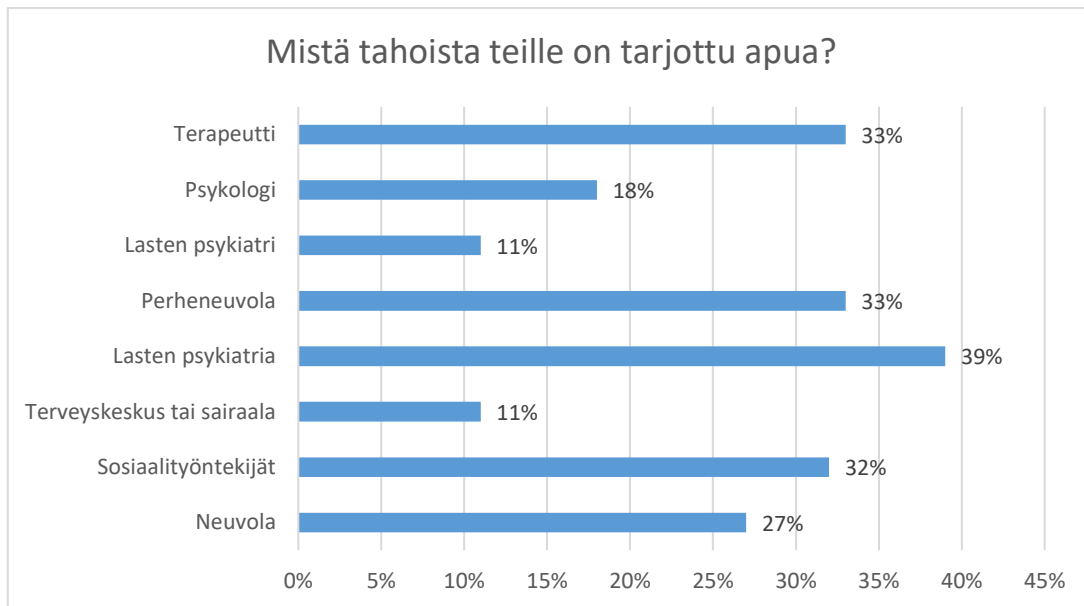
6.7. ADOPTIOVANHEMMILLE TARJOTTU APU PERHEESEEN LIITTYVISSÄ ASIOISSA

Vastaajista 49 % vastasi, että heidän perheelleen oli tarjottu apua perheen asioihin liittyen. Pieni enemmistö taas vastasi, ettei heille ollut tarjottu apua lainkaan.

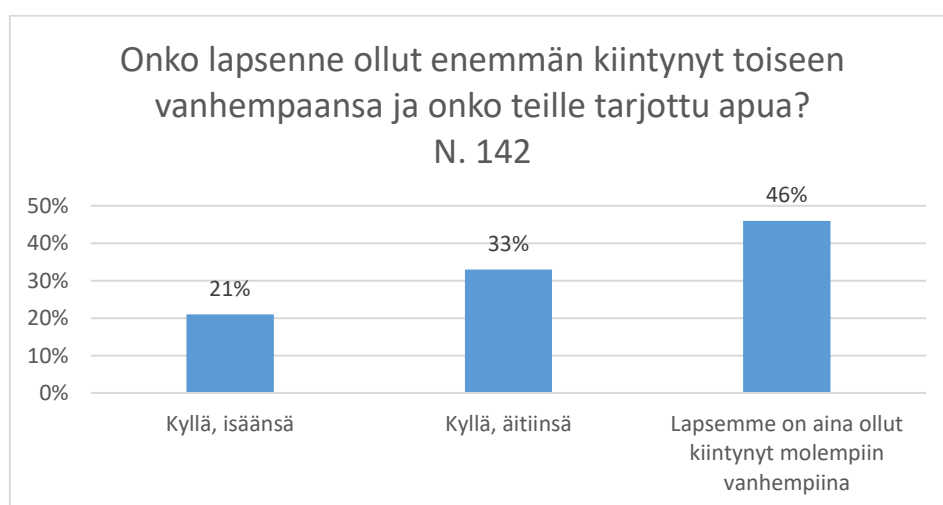
Kuvio 20. Onko perheille tarjottu apua. (N=142)

Vastaajille oli tarjottu apua useimmin lasten psykiatrien taholta. Seuraavaksi eniten apua oli tarjottu terapeutin, perheneuvolan tai sosiaalityöntekijöiden taholta. Yllättäen neuvolan koettiin tarjonneen perheille vähemmän apua kuin esim. sosiaalityöntekijät. Psykologeilta, terveyskeskuksista / sairaaloista perheille oli tarjottu apua vähiten.

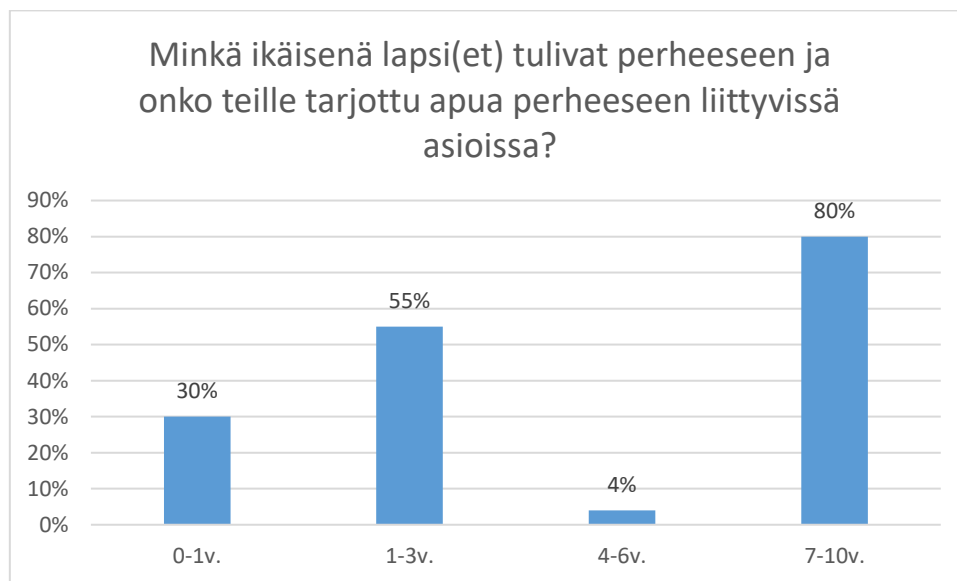
Kuvio 21. Mistä tahoista perheille on tarjottu apua. (N=66)

Vastaajien vastauksia verrattiin SPSS-ohjelmalla. Verrattaessa olivatko vastaajat ilmoittaneet lapsen olleen enemmän kiintynyt toiseen vanhempaansa ja oliko heille tarjottu apua, vastaajat joiden lapsi oli aina ollut kiintynyt molempiin vanhempiinsa kokivat, että heille oli tarjottu eniten apua. Selkeästi vähiten avun tarjouksia perheen asioihin liittyen kokivat vanhemmat, joiden lapsi oli kiintynyt vain isäänsä. Tästä huolimatta khiin neliö -testin mukaan sillä, onko lapsi ollut kiintynyt enemmän toiseen vanhempaansa ja avun tarjoamisen välillä on heikko yhteys ($\chi^2(2) = 1,443; p = 0,486$).

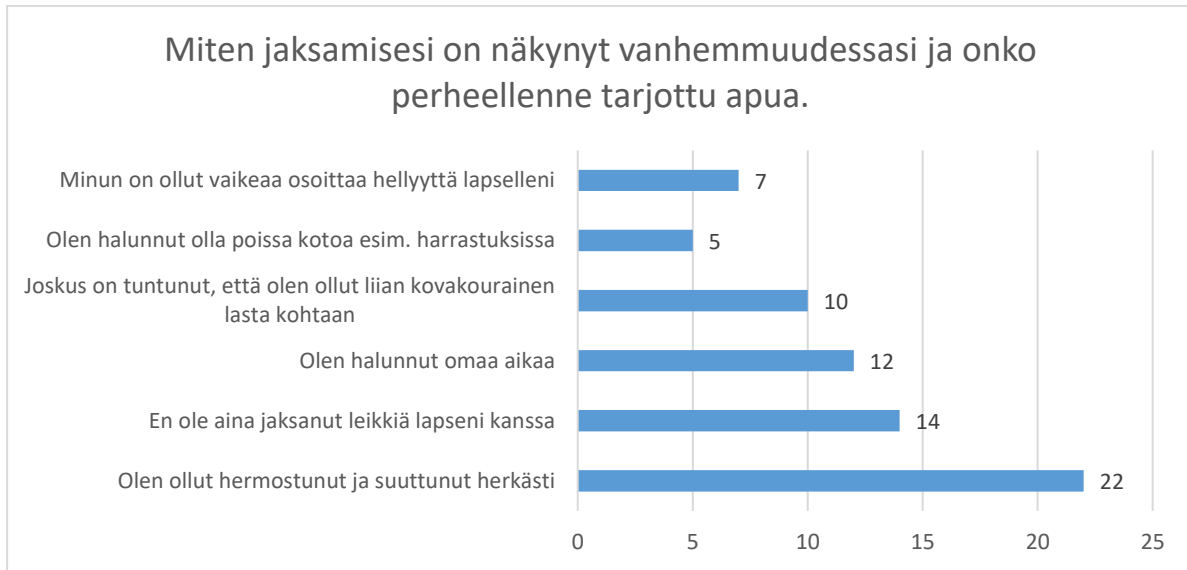
Kuvio 22. Lapsen osoittaman kiintymyksen vaikutus perheiden avun saantiin. (N=142)

Verrattaessa vastaajien vastauksia liittyen adoptoitujen lasten ikään ja onko perheille tarjottu apua, selkeästi eniten apua oli tarjottu vastaajille, joiden lapset olivat adoptiohetkellä olleet 1–3 - vuotiaita ja 7–10 - vuotiaita. Vähiten apua oli tarjottu perheille, joiden lapset olivat olleet adoptoitaessa 4–6 ja 0–1 - vuotiaita. Khiin neliö -testin mukaan sillä, minkä ikäisenä lapsi on tullut perheeseen ja onko perheelle tarjottu apua on selvä yhteys ($\chi^2(3) = 12,389$; $p = 0,006$).

Kuvio 23. Adoptioiän merkitys perheiden avun saannille. (N=142)

Verrattaessa, miten vastaajat ovat kokeneet jaksamisensa vanhempana vaikuttavan heidän vanhemmuuteensa, ja onko heidän perheille tarjottu apua, tulee esille mielenkiintoisia tuloksia. Eniten apua oli tarjottu perheille, joiden vastaajat olivat kokeneet hermostuneensa ja suuttuneensa herkästi. Toiseksi eniten apua oli tarjottu perheille, joiden vastaaja olivat kokeneet, etteivät he olleet aina jaksaneet leikkiä lastensa kanssa ja jotka olivat kokeneet haluavansa omaa aikaa. Vanhemmat, jotka olivat kokeneet olleensa joskus liian kovakouraisia lapsiaan kohtaan tai kokivat hellyyden osoittamisen lapselle vaikeaksi, oli tarjottu vähiten apua. Khiin neliö -testin mukaan sillä, miten vanhemmat ovat kokeneet jaksavansa vanhempana ja onko perheelle tarjottu apua on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys ($\chi^2(2) = 25,950$; $p = 0,001$).

Kuvio 24. Vanhempien jaksamisen merkitys avun saannille. (N=70)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhempien kiintyminen adoptiolapseen ei ole itsestään selvää. Tutkimuksesta kävi ilmi, että vanhemmat todennäköisimmin kiintyvät adoptiolapseensa heti, jos tämä on tyttö. Tämä kyettiin osoittamaan myös tilastollisesti. Tämä oli yllättävää, etenkin kun huomioidaan, että vastaajien lasten sukupuolijakauma meni tässä tutkimuksessa lähes tasan. Vanhemmat, jotka olivat huomanneet kiintymyksen lapseen viedään aikaa, kokivat syyllisyyttä ja pelkoa. Vanhemman pelko liittyi yleensä siihen, että tapahtuisiko kiintymystä koskaan. Tutkimuksen mukaan vanhemmat, jotka ottavat nämä tunteet puheeksi lähipiirinsä kanssa, tulevat väärinymmärretyiksi. Tämä lisää syyllisyyden tunteita ja pelkoja siitä, että vanhemman kiintymyksen puutteella olisi vaikutuksia lapsen kehitykseen. Pelko on aiheellinen, sillä tutkimusten mukaan adoptiolapsi usein aistii nämä vanhempiensa tuntemukset. Lapselle on kehittynyt tähän herkkyyttä jo adoptiota edeltävänä aikana, minkä vuoksi häneltä ei ole mahdollista salata näitä häpeällisiä sekä kiellettyjä tunteita. Lapsi on joka tapauksessa tietoinen, ettei kaikki ole kunnossa. (Kamm 1999, 14.)

Lapsen vanhempiaan kohtaan osoittama kiintymys koettiin ongelmalliseksi, kun se kohdistui vain toiseen vanhemmista. Tämä rasittaa parisuhdetta ja oli johtanut jopa vanhempien eroon. Lapsen osoittama kiintymyssuhdehäiriö asettaa vanhemmat perheessä eriarvoiseen asemaan. Tämä taas näyttää johtavan näkemuseroihin liittyen lapsen kasvattamiseen. Vanhemmista se, joka oli lapsen kiintymyksen kohde, tuntui ”tukehtuvan” lapsen osoittamaan hellyyteen ja huomionhakuisuuteen. Vanhempi, johon lapsi ei ollut kiintynyt, koki taas ulkopuolisuuden tunnetta ja oli tilanteen vuoksi surullinen. Vastausten perusteella nämä tilanteet jatkuvat pitkään, usein vuosia. Vastaavan havainnon on tehnyt Pesonen adoptiolasten kehityshaasteita koskevassa katsauksessaan. Paranemisprosessi kiintymyssuhdehäiriöistä ei etene tasaisesti vaikka, vuorovaikutusympäristö tätä suosisikin. Vaikka kaltoin kohdeltu lapsi onnistuukin usein kiintymään kohtalaisen turvallisesti adoptiovanhempiansa, saattaa hänen valikoitumaton sosiaalisuus jatkua tutkimusten mukaan jatkua vielä pitkään. (Pesonen 2008, 1839.)

Adoptiolapsilla on paljon erilaisia käytösoireita. Tutkimuksen mukaan tyttölapset olivat oireilleet selkeästi enemmän kuin poikalapset. Tulos oli yllättävä, ja se sai tutkimuksen tekijän

miettimään, nähdäänkö tytöt meidän kulttuurissamme aina tiettyjen normatiivisten odotusten kautta, eli ajatellaan tyttölasten käyttäytymisen aina tietyllä tavalla. Voisiko tästä johtua, että tyttölapset olivat vanhempiensa mukaan oireilleet enemmän ja heiltä oli selkeä enemmistö verrattaessa lasten oirehtimista kaikissa ikäluokissa. Tämän vuoksi ei ole yllättävää, että tytöillä oli enemmän haasteita päiväkodissa tai koulussa. Toinen adoptiolapsen käyttäytymiseen selvästi vaikuttava seikka on adoptioikä; kuinka vanha lapsi oli adoptiohetkellä. Eniten oireilleet lapset olivat olleet adoptoitessa 1-3-vuotiaita. Yhteys havaittiin myös adoptioikä ja päiväkodissa tai koulussa koettujen haasteiden välillä. Tulos on yhtenevä Zeanahin havainnon kanssa, että estottomuus/valikoitumaton ystävyyskäyttäytyminen saattaa jatkua lapsilla vielä senkin jälkeen, kun he ovat jo kiintyneet adoptiovanhempiinsa. Zeanah havaitsi myös omassa tutkimuksessaan, että lastenkodissa kasvaneilla lapsilla oli enemmän käyttäytymis- ja kehityshäiriötä kuin sijaisperheessä tai vanhempiensa hoivassa kasvaneilla lapsilla. Laitoksesta tulleilla lapsilla saattoi esiintyä vakavia tunne- ja käytöshäiriötä, jotka esiintyivät epäsosiaalisena ja aggressiivisena käytöksenä. (Zeanah 2002, 988.)

Lapsen oirehtimisen lisäksi vanhempia rasittaa myös adoptiolasten sosiaalinen pärjääminen niin koulussa kuin päiväkodissa. Valitettavasti monet adoptiolapset näyttävät joutuvan kiusatuiksi ikätovereidensa taholta. Tämä näyttää ainakin osittain johtuvan lapsen käyttäytymishäiriöistä. Lapsen sosiaalisen kanssakäymisen puutteet ja väärinymmärrykset näyttävät myös johtavan käytösongelmiin ja häiriökäyttäytymiseen. Useimmiten nämä edellä kuvatut kognitiiviset puutteet tulevatkin adoptiolapsella ilmi päiväkodissa tai esikoulussa. (Costiander 2009, 29-30.)

Adoptiolapset tulevat myös helposti väärinymmärretyiksi. Adoptiovanhemmat kokevat, etteivät aikuiset päiväkodissa tai koulussa ymmärrä lasten oirehdinnan syitä, mikä pahentaa ongelmaa entisestään. Tämä on sääli, sillä usein vuorovaikutustilanteet aiheuttavat adoptiolapsessa neurokognitiivisia vaikeuksia tai suoranaisia kielellisiä pulmia, jotka johtavat pettymykseen ja hämmennyksen tunteeseen. Näistä tunteita voi seurata paranoidisesti sävyttyneitä virhetulkintoja toisten aikeista ja ajatuksia, jotka puolestaan voivat laukaista lapsella hallitsemattomia kiukunpurkauksia. (Sinkkonen 2016, 762.)

Tässä tutkimuksessa pieni enemmistö adoptiovanhemmista koki vanhemmuuden olleen välillä raskasta tai koko ajan raskasta. Tämän seurauksena vanhemmat hermostuvat ja suuttuvat lapselleen herkästi. Monet kaipaavat omaa aikaa, kokevat olevansa liian kovakouraisia lastaan kohtaan tai heidän on vaikea osoittaa hellyyttä lapselleen. Se, kumpaan vanhemmista adoptiolapsi kiintyy, näytti vaikuttavan suoraan vanhempien jaksamiseen. Jos lapsi on enemmän kiintynyt isäänsä kuin äitiinsä, on vaikutus jaksamiseen selkeämpi kuin jos lapsi on kiintynyt vain äitiinsä. Tämä tuntuu äideistä raskaalta ja vaikealta käsitellä.

Merkittävä löydös vanhempien jaksamisen suhteen on adoptioikä. Selvä enemmistö koki vanhemmuuden raskaana, jos lapsi oli ollut adoptoitaessa 1-3-vuotias. Toinen vanhempien jaksamiseen selkeästi vaikuttava asia on se, onko lapsella ollut haasteita päivähoidossa tai koulussa. Myös sukupuolella voidaan osoittaa olevan merkitystä vanhempien jaksamiseen.

Joidenkin tutkimusten mukaan adoptiolapset ovat yliedustettuja terveydenhuollon apua tarvitsevien lasten joukossa. Myös adoptiovanhemmilla on tutkittu olevan matalampi kynnys hakea apua lapsilleen. Tässä tutkimuksessa enemmistö vastaajista ilmoitti hakeneensa apua lapseensa liittyvissä asioissa. Eniten apua haetaan perheneuvolasta, terapeutilta, neuvolasta ja lasten psykiatrialta. Tästä voidaan päätellä vanhempien hakevan apua lapsensa käytös- tai kehityshäiriöihin.

Lapsen vanhempiaan kohtaan osoittaman kiintymyksen voitiin osoittaa merkitsevän, olivatko perheet hakeneet apua. Perheet, joissa lapsi on enemmän kiintyneempi isäänsä, hakevat vähiten apua. Vastaavasti eniten apua hakevat vanhemmat, jotka vastasivat lapsensa olleen aina kiintynyt molempiin vanhempiinsa. Avun hakemiseen vaikuttaa adoptoidun lapsen ikä. Lapselleen apua hakevat eniten perheet, joiden lapset ovat olleet adoptoitaessa 1-3-vuotiaita.

Enemmistö vastaajista koki, ettei hänen perheelleen ollut tarjottu apua. Jos apua oli tarjottu, oli sitä tarjonnut psykiatrinen taho. Neuvolan koettiin tarjonneen apua vähemmän kuin

sosiaalityöntekijän. Tämä voi johtua siitä, että sosiaalityöntekijät käyvät vuosittain perheiden luona tekemässä lapsesta tämän synnyinmaahan väliraportteja. Toisaalta perheet käyvät myös vähintään kerran vuodessa neuvolassa lapsen kanssa, mutta on mahdollista, että kotikäynnillä pystytään havaitsemaan paremmin perheen kokonaistilannetta kuin neuvolakäynnillä. Vanhemmat, jotka kokevat lapsensa olleen kiintynyt molempiin vanhempiinsa, ovat saaneet enemmän avun tarjouksia kuin perheet, joissa lapsi on kiintynyt vain äitiinsä tai isäänsä. Ylipäänsä vähiten apua olivat kokeneet saaneensa perheet, joissa lapsi on kiintynyt vain isäänsä.

Vanhempien kokemuksessa siitä, miten he jaksavat adoptiolapsensa vanhempana ja onko heille tarjottu apua, tuli esille tilastollisesti merkitsevä yhteys. Eniten apua tarjotaan vanhemmille, jotka kokevat hermostuvansa ja suuttuvansa herkästi lapselleen. Tämä on varmasti oire jaksamattomuudesta, joka tulee selkeämmin esille vanhemman ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa. Toiseksi eniten apua on tarjottu vanhemmille, jotka kokivat haluavansa omaa aikaa ja jotka eivät aina jaksaneet leikkiä lapsensa kanssa. Vähiten apua tarjotaan vanhemmille, jotka kokevat olleensa kovakouraisia lastaan kohtaan tai jotka kokevat hellyyden osoittamisen vaikeaksi. Tämä on ymmärrettävää, koska tämä ei tule esille vanhempien ja lasten välillä, jos paikalla on ulkopuolisia. Myös asiasta puhuminen on tabu, ja vanhemmat varmasti pelkäävät mahdollisia seurauksia, jos he kertoisivat esimerkiksi sosiaalityöntekijälle olleensa kovakouraisia lastansa kohtaan.

Tutkimuksesta käy ilmi, että vanhemmat ovat kokeneet monenlaisia haasteita. Monet adoptiovanhempien kokemat haasteet ovat sellaisia, joita biologisten vanhempien ei tarvitse kohdata. Tämä tekee adoptiovanhemmuudesta ainutlaatuista, mutta samalla hyvin haastavaa. Oli ikävä havaita, miten väärin ymmärretyiksi vanhemmat kokivat tulleet läheistensä ja viranomaisten taholta hakiessaan apua. Vastauksista voi päätellä, että osalle vanhemmista lapsen kasvattamisen haasteet tulevat yllätyksenä. Tämä on seurausta huonosta adoptio-neuvonnasta ja siitä, että adoptio-neuvontaa antavat sosiaalityöntekijät eivät ole tietoisia adoptiolasten mahdollisista oireista ja kiintymyssuhdehäiriöstä. Tämä olisi tärkeää ymmärtää sosiaalityön näkökulmasta. Vastaavia oireita voidaan nähdä suomalaisilla sijoitukseen

päätyvillä lapsilla. Tästä huolimatta sosiaalityö ei ole ollut kiinnostunut tutkimaan adoptiolapsia tai perheitä.

Adoptioerheille tulee tarjota apua ja tukea laajasti. Uupuneet vanhemmat eivät uskalla tai osaa hakea apua itselleen, mikä pahentaa perheen tilannetta. Lapsen elämäkokemusten eheyttämisen vuoksi, olisi tärkeää, että perheet saisivat paljon varhaista tukea kiintymyssuhteen ja keskinäisen vuorovaikutuksen vakauttamiseksi. Tämä olisi myös hyvä jatkotutkimuksen aihe. Mielestäni olisi tärkeää selvittää, mitä tietoa ja tukea adoptioerheet tarvitsevat, että perheenjäsenten väliset suhteet tukisivat perheen hyvinvointia? Nyt perheiden pahoinvointia ei tunnisteta ajoissa, jonka vuoksi osa perheistä lopulta hajoaa ja kärsijänä ovat taas lapset, jotka ovat jo menettäneet niin paljon.

LÄHTEET:

Adoption- till vilket pris? Tryckt av Edita Norstedts Tryckeri AB Stockholm 2003

Alasuutari Pertti. Laadullinen tutkimus 2.0. Osuuskunta Vastapaino, Tampere 2011.

Anne Jaro, Päivi Sarkkinen-Andersson Kansainvälisesti adoptoitujen alle 18-vuotiaiden lasten käyttämät terveys- ja terapiapalvelut Suomessa- Finado –tutkimuksen tuloksia. Laurea-ammattikorkeakoulu Laurea Hyvinkää 2011 Hyvinkää

Aro Tuija, Laakso Marja-Leena 2011. Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Bookwell Oy, Porvoo 2011.

Christensen Kamma Lene. Valkoinen normina – alkuperä, adoptio, identiteetti. Interpedian julkaisuja nro 10. Interpedia 1999 Vaasa.

Costiander Kati, ”Monesti on tullut ajateltua, että ihana, kamala kakara!” Huomioidaanko päiväkodissa kansainvälisesti adoptoituun lapseen ja adoptioon liittyviä erityispiirteitä? Pro gradu –tutkielma. Varhaiskasvatuksen maisteriohjelma Soveltavan kasvatustieteen laitos. Marraskuu 2009 Ohjaaja Professori Mikko Ojala.

Creutzer, Annika (2002) *Adoptera – ett sätt att bli förälder*, Bonniers tidskrifter AB, Tryckt hos Rosito Lombarda SpA. Milano.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi.

Ericksson Pia (2009) ”Adoptiossa mikään ei ole varmaa ennen kuin lapsen saa syliinsä” -asiakkaiden kokemuksia kansainvälisestä adoptioprosessista. FSKC Rapportet 10/2009. AB Det Finladssvenska Kompetenscentret inom det sociala området – FSKC. Helsingfors.

Eriksson Pia (2014). Kuukauden kolumni 10/2014 (31.10.2014). Sosiaalitieteellistä

adoptiotutkimusta paikantamassa.

<http://www.sosiaalityontutkimuksenseura.fi/Ajankohtaista?id=32>

Garvin Melissa C, Tarullo Amanda R, Ryzin Mark Van, Gunnar Megan R. (2012) Postadoption parenting and socioemotional development in postinstitutionalized children. Sonoma State University; Boston University; Oregon Social Learning Center; and University of Minnesota. *Development and Psychopathology* 24 (2012), 35–48. Cambridge University Press 2012

Gray Deborah D. (2012) *Attaching in adoption. Practical tools for Today's Parents*. Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia.

Groza Victor, Scott D. Ryan, Scotty J. Cash (2003) Institutionalization, Behavior and International Adoption: Predictors of Behavior Problems. *Journal of Immigrant Health*, Vol. 5, No. 1, January 2003

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko, Sajavaara Paula. *Tutki ja kirjoita*. Tammer-Paino Oy. Tampere 1997.

Honkatukia Päivi & Kivivuori Janne toim. (2006). Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 66. Nuorisoasiain neuvotelukunta, julkaisuja 33.

Högbacka Riitta (2008) *The Quest for a Child of One's Own: Parents, Markets and Transnational Adoption*.

<http://thoughtandaction.pbworks.com/f/Adoption+%5BGeneral+Article%5D.pdf>

Irhammar Malin, Cederblad Marianne (2006) En longitudinell studie av identitet och psykisk hälsa hos en grupp utlandsfödda adopterade. *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 1 • 2006.
<http://svt.forsa.nu/Documents/Forsa/Documents/Socialvetenskaplig%20tidskrift/Artiklar/2006/En%20longitudinell%20studie%20av%20identitet%20och%20psykisk%20h%C3%A4lsa%20hos%20en%20grupp%20utlandsf%C3%B6dda%20adopterade%20av%20Malin%20Irhammar%20och%20Marianne%20Cederblad.pdf>

Jallinoja Riitta toimittanut (2009) Vieras perheessä. Gaudeamus. Helsinki university press, OY Yliopistokustannus. HYY yhtymä.

Jokinen Miia Sarita (2012). Oma lapsi. Tutkimus vanhemmuudesta ja kiintymyksestä perheissä, joissa on sekä adoptoituja että biologisia lapsia. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalityö. Pro gradu-tutkielma. Helmikuu 2012.

Korenius Suvi Lapsi ulkomailta (2007) – vanhempien rooli adoptiolapsen identiteetin kehityksessä. Pro gradu – tutkielma Varhaiskasvatuksen maisteriohjelma Soveltavan kasvatustieteen laitos Marraskuu 2007 Ohjaaja: Professori Mikko Ojala

Levy Terry M, Orlands Michael 2014. Attachment, Trauma, and Healing: Understanding and Treating Attachment Disorder in Children, Families and Adults. Second Edition.

Lynn Sharon Frank (1994) Waiting for Adoption: Coping with uncertainty. The Faculty of graduated studies. School of social work. The University of British Columbia 1994.

U.S. Department of Health and Human Services, 2015. Impact of Adoption on Adoptive Parents. [online] <https://www.childwelfare.gov/pubs/factsheets/impact-parent/?hasBeenRedirected=1#impact>. Luettu 2.12.2017.

Rusanen Erja, 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Bookwell Oy, Porvoo 2011.

Sinkkonen Jari, Kalland Mirjam 2016. Psykkisen kehityksen riskit ja suojaavat tekijät. Teoksessa: Lastepsykiatria ja nuorisopsykiatria. Kustannus Oy Duodecim. 1. painos 2016. Printon Tallinna.

Sinkkonen Jari, Kalland Mirjam 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Tummavuoren kirjapaino Oy. Vantaa.

Sheena Macrae (2004) Post Adoption Depression Syndrome (PADS) What it is, what professionals can do to help, how adoptive parents can deal with it. EMK Press. Warren, NJ.

Shelley Paige After the Bliss | Adoption Information from Adoptive Families Magazine: Domestic, International, Foster and Embryo Adoption Resources

Sukula Seija (2009) Matka äidiksi. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Tamminen Tuula, 2016. Pienten lasten psyykkiset ja varhaisen vuorovaikutuksen häiriöt. Teoksessa: Lastepsykiatria ja nuorisopsykiatria. Kustannus Oy Duodecim. 1. painos 2016. Printon Tallinna.

Timonen Piritta (2013) Adoptio – lapsen etu. Jyväskylä: Kopijyvä.

Pärssinen-Hentula Irene. Matkalla perheeksi. Opas adoptiovanhemmille. Pelastakaa lapset ry. Forssan kirjapaino. Forssa 2007.

Parviainen Heikki (2003) Kansainvälinen adoptiotoiminta Suomessa vuosina 1970-2000. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 15/2003. Helsinki: Hakapaino Oy.

Pesonen Anu-Katriina, Räikkönen Katri, Paavonen E. Juulia ja Heinonen Kati (2008) Adoptiolasten psyykinen hyvinvointi. Katsaus. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2008;124(16):1835-41

Pärssinen-Hentula Irene, Pietarila Päivi, Hietaranta Sirpa (2007) Matkalla perheeksi – opas adoptiovanhemmille. Adoptiolapsen hakumatka ja ensimmäiset yhteiset päivät lapsen kanssa. Pelastakaa lapset ry. Forssan kirjapaino. Forssa 2007.

Pölkky-Pieskä Leila, Kansainväliset adoptiolapset ja koulu (2002). Artikkeliteoksessa Interkulttuurinen opettajakoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. Toimittaneet Rauni Räisänen, Katri Jokikokko, Maria-Liisa Jäevelä, Tanja Lamminkärkkärkkäinen. Oulun yliopisto 2002.

Rastas Anna, Rasismi lasten ja nuorten arjessa (2007). Traditionaaliset juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere university press 2007.

Ronkainen Suvi, Pehkonen Leila, Lindblom-Ylänne Sari, Paavilainen Eija. Tutkimuksen voimasanat. WSOYpro Oy. 1. painos. 2011. Helsinki

Ruohio Heidi (2009) Kansainvälisesti adoptoituna Suomessa. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 37/2009. Helsinki: Painosalama Oy.

Sukula Seija (2009) Matka äidiksi. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Tuomi Jouni. Tutki ja lue, johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi 2007. Gummerrus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 2008.

Valtakunnallinen adoptio-osaamisen hyvien käytäntöjen kehittämis- ja levittämishanke (Vahke). Loppuraportti FSKC Rapporten 7/2009 Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området Helsinki 2009.

Vantti Marita Toim. (2015). Annetaan hyvään kotiin. Adoptio elämän osana. Therapia-säätiö, Helsinki 2015.

Vilkkä Hanna. Tutki ja havainnoi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Gummerrus Kirjapaino Oy, Vaajakoski 2006.

Vilkkä Hanna. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Otavan Kirjapaino Oy, keuruu 2005.

Vilpas Pertti. Metropolia ammattikorkeakoulu Liiketalouden yksikkö. Ohjeita kvantitatiiviseen tutkimukseen. Osa 2 Kvantitatiivisen tutkimusaineiston analyysi. [online] <https://wiki.metropolia.fi/.../Ohjeita+kvantitatiiviseen+tutkimukseen+osa2.pdf?...1>. Luettu 2.12.2017.

Zeanah *Charles H*, Anna T Smyke, Alina Dumitrescu (2002) Attachment Disturbances in Young Children. II: Indiscriminate Behavior and Institutional Care. PSYCHIATRY, 41:8, AUGUST 2002

LIITEET

LIITE 1.

Saateteksti ja linkki kyselyyn:

Hei,

Olen adoptioisä, ja suoritan Turun yliopistossa sosiaalityön opintoja. Osana opintojani teen gradututkielman. Valitsin tutkielman aiheeksi adoptioerheet, sillä olen itse adoptioisänä huomannut, että sosiaalityöntekijöillä ei aina ole ymmärrystä adoptioerheiden arjesta. Aihetta on tutkittu sosiaalityön tasolla vähän, ja siitä ei juuri löydy tutkimuksia. Kuitenkin lapsen tausta vaikuttaa ja näkyy perheen arjessa ja voi joskus jopa vaikuttaa siihen negatiivisesti. Oheisella kyselyllä tutkin adoptioerheiden kokemia haasteita ja vaikeuksia sekä erityisesti sitä, ovatko viranomaiset ymmärtäneet tarjota heille apua.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5 minuuttia. Vastaajista ei tallennu mitään henkilötietoja, joten vastaaminen on täysin anonymia. Tavoitteenani on osaltani nostaa tätä tärkeää asiaa esille ja lisätä tietoisuutta adoptiovanhempien kokemista haasteista ja niiden vaikutuksista perheen jaksamiseen.

Linkki kyselyyn:

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfwvDsuqZ56AmJ2TODAZFCv5uw7qo8W-AasyjvylEffKrurew/viewform?c=0&w=1>

LIITE 2.

Kysely Google Formsissa:

Sosiaalityön gradututkimus, Mika Lindén

*Pakollinen

1. Kuinka monta adoptiolasta sinulla on? *

- 1-2 kpl
- 3 tai enemmän

2. Onko lapsesi? *

- Tyttö
- Poika

3. Minkä ikäisenä lapsi(et) tulivat perheeseen? *

- 0-1 vuotiaana
- 1-3 vuotiaana
- 4-6 vuotiaana
- 7-10 vuotiaana
- Yli 10-vuotiaana

4. Oliko sinun helppoa kiintyä lapseesi? *

- Kiinnyin lapseeni heti ja lapsi tuntui omalta.
- Kiinnyin lapseeni nopeasti ja pienen ajan jälkeen lapsi alkoi tuntua omalta
- Kiintymykseni lapseen vei aikaa ja ajan kuluessa lapsi alkoi tuntua omalta
- En koe kiintyneeni lapseeni
- Lapsella on vain yksi vanhempi

5. Oletko kokenut syyllisyyttä kun olet huomannut että sinun on ollut vaikeaa kiintyä lapseesi?

- Kyllä
- En

6. Jos olet kokenut syyllisyyttä, niin miltä se on tuntunut?

7. Onko lapsesi ollut enemmän kiintynyt toiseen vanhempaansa? *

- Kyllä, äitiinsä
- Kyllä, isäänsä
- Lapsemme on aina ollut kiintynyt molempiin vanhempiinsa

8. Miten lapsen kiintyminen vain toiseen vanhempaansa on vaikuttanut parisuhteeseen?

9. Onko lapsellanne ollut seuraavia oireita?

- kiintymyssuhdehäiriö
- impulssiivista käyttäytymistä
- uhmakasta käytöstä
- agressiivisuutta
- vaikeuksia noudattaa sääntöjä
- arkuutta tai ujoutta
- pelokkuutta
- painajaisia
- itsensä heijaamista
- itsensä satuttamista
- Muu:

10. Onko lapsellasi ollut haasteita koulussa tai päivähoitossa? *

- Kyllä
- Ei

11. Minkälaisia lapsesi haasteet ovat olleet koulussa tai päivähoitossa?

12. Miten itse olet kokenut jaksavasi adoptiovanhempana? *

- Hyvin
- Vanhemmuus on välillä tuntunut raskaalta
- Olen kokenut vanhemmuuden kokoajan raskaana
- Muu:

13. Miten tämä on näkynyt vanhemmuudessasi?

- En ole aina jaksanut leikkiä lapseni kanssa
- Olen halunnut olla poissa kotoa esim. harrastuksissa
- Olen halunnut omaa aikaa
- Olen ollut hermostunut ja suuttunut herkästi
- Joskus on tuntunut, että olen ollut liian kovakourainen lasta kohtaan
- Minun on ollut vaikeaa osoittaa hellyyttä lapselleni
- Muu:

14. Oletko tai oletteko puolisonne kanssa hakeneet apua lapseenne liittyvissä asioissa? *

- Kyllä

- Ei

15. Olemme hakeneet apua seuraavilta tahoilta

- Neuvola
- Sosiaalityöntekijät
- Terveyskeskus tai sairaala
- Lasten psykiatria
- Perheneuvola
- Lasten psykiatri
- Psykologi
- Terapeutti

16. Onko teille tarjottu apua perheeseen liittyvissä asioissa? *

- Kyllä
- Ei

17. Mistä tahoista teille on tarjottu apua?

- Neuvola
- Sosiaalityöntekijät
- Terveyskeskus tai sairaala
- Lasten psykiatria
- Perheneuvola
- Lasten psykiatri
- Psykologi
- Terapeutti

Kiitos vastauksistasi

Lähetäksesi vastauksesi paina vielä lataa painiketta!